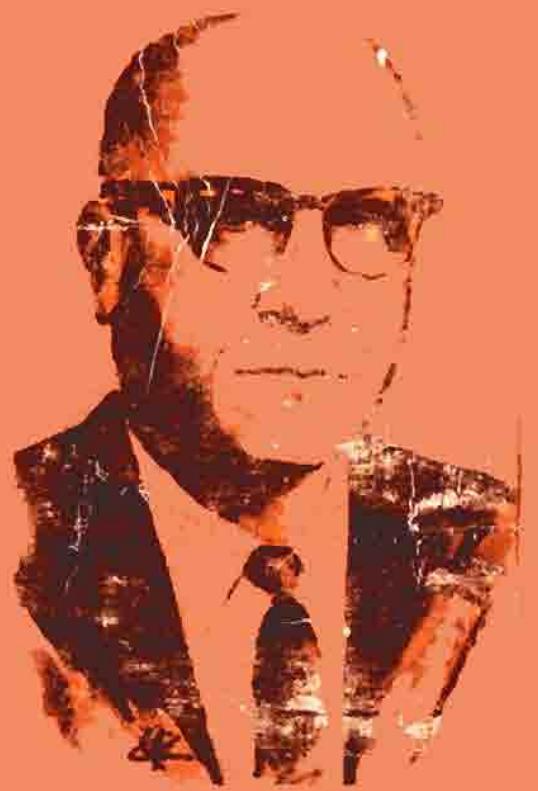

الْوَمْ كَيْ أَسْنَ مُدْمِنْ سَلْجُوكْ أَرْزَانْ
وَعْسُونْ مَازَارْهَهْ وَفَتْحَيْمَهْ مَرْدَنْهَهْ دُولَانْ

کلین لرنز

سید محمدی احمداد "ماطھی"

□ گلین لر بزه گی
□ شاعری : سید مهدی اعتماد « ناطقی »
□ بیرینجی چاپ
□ چاپ تاریخی : گو نش ایلی ۱۳۶۰
□ رهداقتور و تطبیق آندهن : یحیی . شیدا
□ تیراژ : ۳۰۰۰ نسخه
□ تبریز « نشر ارک »

آذر بايجانين ملي شاعري

سيد مهدى اعتماد «ناطقى»

۱۳۲۰ شمسى ايلى، ايکينجى بىنالخلق محاربەسىنده ايران شمال و جنوبدان اشغال اولىدۇ . بوزامان تېرىزىدە «وطن يولوندا» آدىلى گون آشيرى چىخان بىر روزنامە كى شورۇمىنىن قىزىل اردوسونون اورغانى ايدى، يايىلماغا باشладى .

بو روزنامە توركى دىلى اىله تانىش او لميانلار اىچون بىر مكتب كىيمى اولىدۇ، و ئوپىر قىمە يولوندا، اساسى آددىملار گؤتوردو كى ، بورادا خاطرلاماق لازىم ايدى .

۱۳۲۲ ده بوروزنامە فين جنبىنده طنطنهلى بىر «شاعرلر مجلسى» آچىلدى، بوصفالى اوجاق ائلىيە بىلدى ياقميش ، جوان استعدادلارى او بالدىپ ، ادبیات ساحه سينه تالانتلى شاعرلر تحويل و ئرسىن ، و ادبیاتمىزىن زىكىنلىشمەسine ياردىم ائتسىن .

«شاعرلر مجلسى» ذوق يارادان بىرمجلس ايدى كى ، او نداڭنج و قوجامان يازىچىلار ، شاعرلر و تحقيق چىلىرى اشتراكى ائدىپ ، ئوزاڭىزلىرىن او خويىوب ، اصلاحىينا

چالیشیر دیلار .

بو مجلسى تشبث ائدن ، اداره هىئت عضولرى : (على فطرت - ابوالقاسم كامل - محمد بى ريا - سيد مهدى اعتماد - هلال ناصرى) حضر تلىرى ايديلر .

بو مجلسين عمومى اجلاسلاريندا، آذربايجانين احسانلى شاعرى «سید مهدى اعتماد» ئوز يازدىغى «گلين لر بزه گى» عنوانلى مشهور اثرىندن هر هفتە بىر ئىچە پارچا او خويوب، او رايىسا توپلانان شاعرلرین انتقاد و اصلاحلارىندان افاده لنيردى، او ناگۇرە بو اثردە بىر حصە آرتىلما و آتىلما وجوده گىلدى و ۱۳۲۳ ده گۈزەل صورتىدە چاپ اولدو، كى بىز او نو «اصل نسخە» انتخاب ائديب و دىكىر نسخەلر ايلە تطبيق ائتمىككى ، آرتىق - اسگىيىكلىرى ھر صحيفەنин اتكىنده مشخص اولوندو .

الدە اولان بوكتابدا «نشر اركى» طرفيندن يابىلىر ، نشر اركى ھميشه آذربايغان ادبىاتين انکشاف ائتمىكده چالىشىر و بويولدا بى طرف ناظر كىمى هئچ ايدە ئولۇزۇنۇ نظردە توتمادان بؤيووكى قىدلەر گۈزۈرور، وايندىدەك نشر ائتمىكى ادبى كتابلار سۆزۈمۈزە آيدىن آيتدىلر .

«نشر اركى» تكىچە آذربايغان ادبىاتى اوزرە ، و شاعرلىرى ، يازىچىلارى تشوېق ائتمىككى اوغرۇندا تلاش ائدىب و اونلارىن اثرلرین چاپ ائتمىكده دىراسىز استقبال ائدىن و بو خدمتلەر ھرجور دقتە و توجىھە شايىان دىن .

اوكتابدا قيد او لووب کي گويا «گلين لر بزهگى» اينديه تك او ن كره چاپ او لموشدىر، لakan الميزده او لان نسخه لر گؤسترير كى اينديه تك آلتى كره چاپ او لووب (اولنجى چاپى ۱۳۰۳ ده و آخىرينجى چاپى ايسه ۱۳۳۶ دا دير. تأسف ائتمەلى كى، آخىرينجى چاپ اصلاح او لان نسخه دن يوخ، بلکه ايلك نسخه لر دن گؤتورولموشدىر).

اولده بوكتاب «كلام حق» سونرا «آئينه اخلاق» و آخىر زاما نلاردا «گلين لر بزهگى» عنوانىندابوراخيلميشدىر. «گلين لر بزهگى» خرافاتىن، فانا تيز مين و پيس عادتلىرىن عليهينه حصر او لونان شعر لر دير كى، ائليميزين عنعنە لرى، گؤزه ل رسملىرى او ندا عكس ائتمەرى يلىب احساسلى شاعرىن دەرىن با خيشلارى، و كسىكىن با خيملارى جامعه ميزده او لان گؤچكك - چىركىن ايشلىرى ماھر دسام كىمى ترسىم ائله يېسىدىر. بوكتاب اينديه دك ئىچە يسابانجى دىللرە چئورىلىب، بوتون توركى دىلللى خلقلىر او ندو سۇينجىلە او خويوب و اوركىن قارشىلاميشلار.

بو انرىن زىنگىن جانلى تصویرلىرى، ايله جاذبه دار دير كى هر عصر ده مطالعه او لونسا بىزيم عصر يەمېزىن طوى - دئگۈن، و او ندا او لان فلكلور و تصنیفلىرىن آيىن - شايىن گؤسترە جك و او ندا دا بو شاعر لەسس - سسه وئرىب دئيه جىكلە:

ائولنمكى آسان ائله يىن، نسل چوخ اولسون،

دوغسون آنالار ، توپراغمیز مردیله دولسون .
دوغروسو ائولنمک مسئله‌سی هر عصرده بیز پارا پوج
تشریفات ، و موهم نقصانلاریله اوز به اوز اولوب . او نا
گوره بیز عده محروم - یو خسول انسانلار ائولنه بیلمه بیز لر ،
یا اونون - بونون مصلحتی ایله ئوز حیات شریکلرین
انتخاب ائدیرلر ، بئله بیز مسئله لر محیطین غلط تربیه سیندن
دوغور ، کی بو صحنه‌لری «سید مهدی اعتماد» شیرین قلمه
آلیب و مفسدە تئورەدن عامللری شدت‌لە انتقاد ائدیب
و هده له میشیدین .

□ □

۱۳۲۲ ده ئوز موجودیتین تبریزدە اعلان ائدن شاعر لر
مجلسیندن ، قاباقدا سؤزا چدیق ، ایندی بو باره‌ده اطرافلى
معلومات وئرمک ایسته بیز بیک :
بو ایلک دفعه ده گیل کی آذربايجاندا بئله شاعر لر
مجلسی قورولدو ، واوردان ذوق صاحبلری و ضياليلار بیز بیز ده
توپلاشیب ئوز صنعتلرین و ذوق‌لارین نهایش ائتدیرلر ،
بلکىدە اون ایكنجى عصرده شیر و انشا هلاسر ایندابۇ يوک
ادبی بیز محففل ترتیب ائدیلمیشیدیر کی عصرین ملک الشعرا سی
«ابوالعلا ئگنجه‌جی » اونون باشچیسى ایدی . بو مجلس ده
اردملی شاعر لر اشتراک ائدیب ، دورلۇزنىكىن اثر لر
یاراتماغا تشبث ائتمیشیدیلر .

ھله صفویلر دۇرینە نظر ائتدیکدە ، گوروریسک
آذربايجانین مرکزى اولان « تبریز » ده ادبی بیز مجلس

قورولموش ديركى ، شاعر لر - رساملار - موسيقى شناسلار ،
ھيكل تراشلار و عموميت له اينجه صنعت خادملرى او رايما
توپلاشىب شاه اسماعيل خطائى نين حضورينده ئوز هنرلارين
أوزه چكىردىلار ، و ادبيات - هنر سؤه سلطانين طرفيندن
تشويق او لوردىلار .

١٩ نجى عصرده (قوبا) شهرىنده « عباسقلى خان
باكىخانوف » گولستان ارم كتابى نين مولفى طرفيندن
« گولوستان » آدلى بير شاعر لر مجلسى قورولدو . بومجلسده
فارس - تورك - عرب شاعرلرى نين شعرلرى او خونوب
تحليل ائديلىرىدى .

هايىله (تفليس) ده معروف شاعر و عاشق انسان « ميرزا
شفيع واضح » رياستى ايله « ديوان حكمت » آدلى بير ادبى
محفل ياراندى ، كى يئلى شاعرلار او رايما گلبي علمى
صحيحت لر آپارار كن ئولمز شاه اثرلار يارادىرىلار .
يئنهده ديكىر ادبى محفل لره تاريىخده توش گلىرىك
مثلا :

١٢٤٠ شمسى ده قاراباغدا « مجلس انس » - « مجلس
فراموشان » . شما خىدا « بيت الصفا » . باكودا « مجتمع الشعراء »
ادبى مجلس لرین گوسترمك او لار . و بو ادبى انجمىن لرین
محصولى اقتدارلى شاعر لرین يئتىشىدىر يلمهسى دير كى
بير عدهسى نين آدين بىلە قيد ائتمك او لار :
خورشيد بانو (ناتوان) عبدالله بىك عاصى - ميرزا

نصرالله باهار - میرزا محمد تقی قمری - اسماعیل بیک
ناکام - حاج سید عظیم شیروانی - علی عباس مذنب - یوسف
خالق - محمد آقا خرمی .

بو اولو شخصیتلر آذربایجان ادبیاتیندا پارلاق گونش
کیمی نور ساچمادا اولوب ، میتمش آذربایجانا افتخار
یارا تمیشلار .

یئنده بو عصرده ، آذربایجانین شهرتلى لیبریکا شاعرى
«حاج رضا صراف» ئوز ائویندە «انجمن ادبى لنکران» آدى
گؤزل ادبى میحفل تشکیل وئرمیشدی کى عظمتلى حالدا
اداره اولونوردو ، و تبریزین بؤیوکى عالملى - شاعرلى
و ادیبلىرى آذربایجان ادبیاتین گئنیشلەندىرەنگە
چالىشىردىلار .

گونش اىلى ۱۳۰۱ ده میرزا محمد علیخان تربیت ،
معارف ادارەسیندە «مجمع ادب» انجمنىن تشکیل وئردى ،
و «گنجىنە معارف» بو ادبى میحفلين انتشاراتیندان ايدى
و بؤیوکى آدىملار ادبیات انکشاھىندا گۇتوردو .

هاپىلە گونش اىلى ۱۳۱۰ دا ، آذربایجان والىسى نىن
تشبىت اىلە «انجمن ادبى آذرآبادگان» تبریزده وجوده گلدى
کى اوون باشچىلېغى حسین سمیعى (ادیب السلطنه) يعنى
آذربایجانين والىسى اىلە ايدى ، بومجالىس طنطنهلى وابهتلى
ادبى میحفلەردن سايىلىرىدى . و بىر حصە اسکى نسخەلر
تطبیق ائدیلەپ نشر ائتمگە آماده اولونوردو .

۱۳۴۳ ده ، تبریزدە «معارف» ادارەسى طرفىندن «انجمن ادبى شهریار» آدیندا طنطنهلى وابهتلى بىن مجلس قورولوکى آذربايجان معارف مدیر كلى «هر تضوى بر از جانى» نىن رىاستى ايله ادارە اولوردۇ . بو مجلسده اقتدارلى شاعرلر و يازىچىلار اشتراكى ائدىب، ئوزاڭلارين بىن ئىچە مىجموەدە يايىدىيالار .

۵ ايل بو انجمان فعالىت ائتمى ۱۳۴۸ ده «فرهنگ و هنر» ادارەسى طرفىندن ايشە باشلادى ۱۳۵۷ يەقدەر دوام ائتمى ، و دورلو مىجموەلرده شاعرلارين گۈزىل ائرلارىندن نموھلر وئرىدى .

ایران اسلامى جمهورى سىنین انقلابى ئمرە چاتاندان سوئرا ۱۳۵۸ ده يئنەدە بىن عظمتلى انجمان «آذربايجان شاعرلر و يازىچىلار جمعىتى» آدیندا ئوز موجودىتىن اعلام ائتمى كى ھەلەلېك دايىدىر، و نشر ائتمىكى اساسنامە اوزرە فعالىتىن دوام ائتمىدىر .

بورادا آذربايجانىن آدلىم شاعرلرى و شهرتلى يازىچىلارى و ذوقلى هوسكارلارى ھر هفتە «قىربىت كتابخانەسى» سالونىندا بىرىئە توپلانىپ گۈزەل ائرلار ارائە ائدىرىلر ، و «اولگىر» آدیندا نشرىيە ، بوجمعىتىن اورغانى دىرىن .

ھابئله تھرائنداكى آذربايجانلىلار طرفىندن دە «شاعرلر مجلسى» يارانىب كى آذربايجان دىلىن انکشاف ائتمىرىمكە

چالیشیر و «گونش» آدلی ژورنالدا اوون اورغانی دير ،
تائبىلر اولسون كى بواپتى مجاس ده ايدە ئولۇرى مسئله لر
مطروح اولدوغونا گۈرە ، بېرىعىدە ئين دالى چىكىلمىكىنه
سبب اولور ، و اوون اېھتىندىن و صفاسىندان آزالدىر .
كتابىن حىجمى قالىن اولماسىن دئىه ، بۇ قىدەرە
كفايتلىرىك ، بورادا بېرىحصەدە «گلىن لر بىزەگى» مؤلفى
رحمتلىي « سيد مهدى اعتماد » دان كچىك بىوگرافى
يازماغىلە سۆزومۇزە سون قويوروق :

□ □

سيد مهدى اعتماد ، سيد محمد اوغلۇ شەمسىي ايل ۱۲۷۷ ده
قەھرمانلار يوردو تېرىزىدە دنيا يە گۈز آچدى . آلتى - يىددى
باشلارىنداكن كوهنە اصول مكتىبە گىئىپ درس آلدى ،
سونرا « طالبىيە » دە معلومات الدە ائتدى ، ئوز دوغما ائلىنە
و وطنىنە خدمت گۈستەركى اىچۇن ، معارف ساھىسىنە
فعالىيە باشلاىدى « اعتمادىيە » مدرسهسىن تأسيس ائتدى و
۱۵ ايل يىئى نىلىي تربىيە ائتمىك اىچۇن يۈزۈلمىدان
چالىشدى .

... بېرىمدەت دن سونرا ، تېرىزىدە « ثبت اسناد و املاك »
ادارەسىنە استىخدام اولدو ، نىچە اىللەر بۇدان قاباق ھەمن
ادارە دن تقاعد « بازىشىتە » مقامىينا ئائىلىت تاپىدى .

سيد مهدى اعتماد شعر يازماغا باشلاىدى « ناطقى »
تىخلiso تو انتخاب ائتدى و شعرلىرى ئين بېرىحصەسى ، مختلف
مجموعەلر شكىلىنىدە ، و بېرىقىسىتى دە : (وطن يۈلۈندە -

شفق - یئنی شرق - آذربایجان - آزاد ملت) روز نامه لریندە
چاپ اولدو ، معارف و ادبیات ساحه سیندە ان صحیمه‌ی
خادملر دن سایبلدی .

او، ۱۳۲۵ ده آذربایجانین ملي حركتلري بوغولدوقدا
تو تولوب ، رئيمين نظامي محکمە سیندە فرمایشى محاکمە
اولدو ، و اوچ ايل تجسە معروض قالدى . اوچ ايل قارا
زندانلاردا عمر ون باشا وئر دن سونرا آزاد اولوب تهرانا
گئىتى «ثبت جنوب» دايىرى سیندە ئوز خدمتىنە دوام ائتدىرىدى .
اعتماد تقاعد اولاندان سونرا بشكار دورمىادى ، ادبى
محفل لره گئىتى ، و تور كونصابى يازماغا باشلادى ، تهران
راديو سونون مجلى بىنامە لریندە ماھنى لار «تصنييفلر»
قوشماغا وغىت گوستىرىدى كى اگر همان ماھنى لارى بىرىئە
توبلاساق ، فالىن حجملى بىر مجموعە او لماغاتىرىدى يوخدىرى .
او ، ۱۳۵۵ دن خسته اولدو ، خرداد آبى ۱۳۶۰ دا حيادان
بو شالدى ، غربت ولايتدە (تهراندا) دفن اولدو .

اعتماد ، ۱۳۵۷ ده تبرىزه گلمىشدىرى ، او نلا گۈرۈش
ائتىكىم حالدا ، حس ائلهدىم كى حياتى نين چيراغى
سۇنمكە ياخىن دىرى ، و آز كېچمەدن اجل دئۇى بوھنلى ،
صادقتلى ، مەربان صنعتكارى قره توپراقلارا گومدورا جاق .
اعتماد ، او گۈرۈشە چوخ اضطرابلى ايدى ، آغىر
دانىشىرىدى ، ددرىن خسته ليكى قيافە سیندەن ياغىرىدى . او ،

ئوزئولومون حدس ووروردو، ناساز عیالى نین الیندن شىكايىت
ائدىرىدى ، چاپ او لمامىش ائرلرى نين ئولنندن سونرا نه
اولدوغونا نىگران ايدى او نا توختا خليلق وئردىم منيم
سۈزلىرىمدىن مەربان گۈزلىرى ياشاردى ، دوداقلىرى
تىترەدى ، مىحبىتلە ئوزومدىن ئوپدو . مندە او نون ئوزوندىن
ئوپدوم ، كى شايد بىر دە بىر - بىر يەمىزى گۈرمەدىكك ، دىدار
قيامتە قالدى !

اعتماددا ، و مندە بىلىرىدىكك كى بوسون گۈرۈشمەك دىرىن ،
داها بىر - بىرە چاتماغمىز چتىن اولا بىلەر .

آخىر اعتماد ئولدو ، حسرتلىرى اورە گىنده داغ
قالاغى كىمىي قالدى . او ، ئوزئولومو ايلە ادبىيات عالىمەن
ماتىمە چولقادى ، آمما او نون دوزلو ائرلرى ، شىرىن
سۈزلىرى ، گۈزلى خصلاتلىرى آدىن ھمىشە ليكك دىرسى
ساخلىيا جاق ، روحى شاد اولسون .

تبريز ۱۳۶۰/۱۱/۲
يحيى . شيدا

اعتمادین چاپ او لان اثرلری بئلهه دیر :

- ١- مناطرة ادبی
- ٢- بدرقة الصبيان
- ٣- ميزان الانتفاء
- ٤- سکول قونچاسى
- ٥- شانلى آذربایجان
- ٦- ناهار وعدهسى
- ٧- تحفة الصبيان
- ٨- سلمين لر بزه گى
- ٩- چارشنبه بازارى
- ١٠- ذخيرة المعاد
- ١١- هدايت الكلام
- ١٢- توركى نصاب

دوغما آذر بايجان

اي داغ - داشى گول ، باعچاسى گول ، توپراگى مرجان
اي آى كيمى اولدوزلار ايچىمندە أوزو تابان
اي خلقمىزىن شوكتى ، سنسن بىزه زىنت
سنسن وئرن ائولادينا دنيا بويني نعمت
يورددوم - يوواام ، ائللر گولو ، دوغما وطنىم سن
دنىا هرھسى بىر طرفه ، سندە منىم سن !
آزادلىقى چون سرو آغاچى سندن آليبدىر
دان اولدوزوتك باش چكىب عرشە ، او جالىبدىر
سندن آلىر ايلهام ، او داغ - داشدا كى طوفان
سن تربىيە وئرسن داش اولار لعل بدخشان
بو قلبلىرىن جوشغۇن اولان پاك قانى سنسن
آذر ائلى نىن عزتى سنسن ، جانى سنسن
تارىخ ، او اوزون كىچميشىنى ياخشى يازىبدىر
شانلى آدىنى ، پارلاق اوركلرده قازىبدىر
ھېچ قوه جهاندا آييرانماز سنى مەندن
ممکونمى آييرماق اولا بىر روحۇ بىندىن ؟
عشق اولسۇن او عاشقلاره كى ، باغلادى پىمان
ئوز جانلارىنى ايلە دىلر عشقىنە قوربان
اوغلانلارى نىن فكرى ، مرامى بودىر آنجاق
دائىم ياشا اي عز تميز ، اي آنا توپراق !

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بیر ذاته گر ک دیر اولونا حمد و ستایش
 او نداندی عموم بشره بست و گشايش
 گر ایلیه سن فکرینی و ابسته خدایه
 صیقل وئره جکدیر اوزمان ، ذوق و صفايه
 بو لفظ خدا منبع اسرار حکم دیر
 مستجمع او صاف کمالاته علم دیر
 خلق ایله دی بیر قطره سودان اهل جهانی
 مشحون ائله ییب مرحمتی پیر و جوانی
 انوار جمالی هامو اشیاده درخشان
 هرتک - تکی توحیده بؤیو ک آیه قرآن*
 اصناف خلایقده ائدیب صنعتی تجلاء
 آثاری ائدیب انفس و آفاقی محلان*
 عاجز اولوب ، اظهار کمالینده بیانات
 هر جمله سی نین آخری ، بیر کلمه هیهات

* انوار جمالی هامو اشیاده نمودار

هر تک - تکی توحیده بؤیو ک آیه اشعار

** اصناف خلایقده اولوب صنعتی نمایان

آثاری ائدیب انفس و آفاقی درخشان

چون ایسته‌دی خلقه ائله‌یه ذاتینی اعلام
 ئوز ائلچی‌لرین یئر اوزونه ایله‌دی اعزام*
 بو سلسه‌دن بیرنفری ایله‌دی تصویب
 تا دینینه وئرسین او نیله رونق و ترتیب
 یعنی، او وجودی کی، او دیر رحمت شامل
 تکوین حیات بشره، علت کامل**
 آللاده طرفیندن گتیریب بیر گؤزه‌ل احکام
 حسینینده کفایت‌دی فقط کلمه‌ی اسلام***
 واردیر ائله احکام شریفینده مزايا
 مبهوت قالیب، جمله مشاهیر اروپا
 هر حکمی بوتون جنبه‌ی آسایش راجع
 نوع بشرین مقصد و آمالینا جامع
 ان عمدہ‌سی احکامدن اولموش، بیری تزویج
 او نداندی بقای بشرین نسلینه تزویج

جاھلانه تعصب لر

آمما اودا افسوس، او لووب عین تقید
 بیر کیمسه دئسه عیینی، ایلر له تشدد

* چون ایسته‌دی خلقه ائله‌یه ذاتینی اعلام
 یئر اوزره پیغمبر لرینی ایله‌دی اعزام
 ** یعنی او وجودی کی، او دیر رحمت شامل
 دنیانین، او لووب او لماغینا علت کامل
 *** ارشاد ائله‌ییب خلقی بویوردو ائله احکام
 حسنوندہ کفایت‌دی فقط کلمه‌ی اسلام

ديناريله آنجاق يېغىلان پوللارى اغلب
 يازىچە يە مصروف اولونار ، حاصل مطلب
 پولدا بە جەنم داغىلىر اوردا - بوياندا
 اوغلان كى قىزى گۈرمۇر دىرىد اوندارىر - اوندادا
 ئىلچى بىگەن قىزدا يقىنیم دىر، ايش اولماز
 گر اولسادا بىش گۈنلۈق اولار ، انسانا قالماز !
 بو يئرده وارىمىدىر سنه من ، گۈلمەلى بىرسۆز
 ئوزوالدە نە ، شرطى بو دىر وورمەسىن گۈز*
 هر بىر قىزاكى ، والدە اولدو اونا ئىلچى
 نە والدە تك ، بلکە باجى ، ھم خالا ئىلچى
 بىر آجي چايى ، بىر چوبوغا ، اولدو لا پابند
 فوراً أوزو گو بارماغىنا ائتدىلە پىوند
 هېچ بىلمە دىلر رسم و رسوماتە بلد دىر
 تحصىلى ندىر ، خلقى ندىر ، ياخشىلى ، بىدىرى ؟
 بىر بىلە قىزى لازم اولار والدە آلسىن
 انگالتى اولوب ، ائوسوپوروب ، طنبوراچالسىن***

اسلام قانۇ نىيىندا اولان دستور

قانون قويوب بوردا بىزە شرع مطهر
 اوغلان قىزى آلماقدا ، گر كدىر اولا ابصر

* عرض ايليهجا قم سنه من گۈلمە سى بىر سۆز
 ئوزوالدە نە شرطى بو دىر باسمەسىن گۈز
 ** بىر بىلە قىزى لازم اولار والدە آلسون
 انگالتى اولوب بىلى دئسون ذىنگى چالسون

يعني : قىزى جائزدىر ئوزو ائله يه رؤيت
 بىش گون سورادان چىكمىيە بىر بوللو مصيبةت
 اوغلان كى قىزى بىلمەدى چىركىندى ، گۈزەلدىر
 طويidan سورا ايسلەر گۈرۈسەن جنگ و جدل دىر *
 وورسون باشينا ، سوپەسىن : « ايواى جانىم ايواى »
 هېچ گۈرۈمە مىشىم من بولۇصفىتە خانىم ايواى !
 واجبى بىش - آلتى دوجون ، هر گۈننە دەپ بىوشىن
 وور - سىندىر اىگر اولماسا ، لازىمىدى دېشىسىن
 يا مخفى شبانە ائله سىن تر كە ولايت
 كىنىدەستانا قاچسىن ائله سىن جانىنى راحت

شاعرىن ذهنىيەنە گەلن اعترا اضلاار

مەمكۈن دى گولوب ، سوپەسىن : شاعرە بىر باخ !
 الده قىلى ، فيكىرى توتۇخ ، ما عارە بىر باخ !
 اولماز بىلە زاد ، هانسى شرىيەتىدە بولۇسۇز وار ؟
 كولۇم نەنەنەن دور گەتىر ، هر صفحە سىن آختار
 گۈر واردى بولۇسۇز او ردا ، كى گۈر سون قىزى اوغلان
 او ندان سورا آلسىن او نو ، هېچ واردى بولۇسۇز ؟
 البتىدە فلانى بولۇسۇز لغو يازىپ دىر
 يوخ - يوخ بىلە معلوم اولورۇ دىيندن آزىب دىر

* اوغلان كى قىزى بىلمەدى چىركىندى گۈزەلدى
 طويidan سورا آچدى باشىنى گۈردو كىچىلدى

اعتراضین جوابی

قوربانون اولوم ايلمه بو عرضىمى تعبير
بو بارهده ائتمە من بىچارەنى تكفىر
هر عالمە گر ايليهسن بو سؤزو اظهار
قطعاً بونو تصدقىق ائله يىب ايلهمز انكار
علت نه اولوب دىرىكى بو امرە عمل اولمۇر؟
بىر كىسىدە عمل ايلھىسە عرفاً گۈزەل اولمۇر؟
بو نكتەدە واردىر ، ائله بىر نكتەي بارىك
چون فرط ظھورىندن اولوب مسئلە تارىك
هر كىس كى آدىن قويىدو مسلمان بو زماندا
آنلار بونو كى ، اڭلشە آسودە تو كاندا
اسىگىكى ساتا ، ظلم ايلىيە بو اهل بلادە
ھېچ بىر زاد او نا اولميا حاق روز جزادە
آنلارلا بونو : ايلىيەلر بىر كىسى بىلەنام
بىلەنام ندىرى شرع ، نه دىرى معنى اسلام
چوخ - چو خلارى اسلامى يالاندان اينانىب دىر
هر حكمتى، سطحى دئىيە بىلەنام كى قانىب دىر
بىل كىلمەتى مسلمە بودىر معنى لازىم
مخلوق اليندن و دىلىيندن اولا سالىم
افسوس اولوب شرع نبى منبع گفتار
بىلمىر لە گرگە بىر اولا گفتارىلە ، كىردار*

* بىلمىر لە كى گفتارە گر كدىر ائله كىردار

باشدا يازيلانلار ، بو سؤزو ايله‌دى اثبات
 يو خديير بو مسلماندا ، هئچ آداب و رسومات
 وقتى كى قىزى گئوردو ، او نا او لمادى مايل
 هرياندا ائلهر سئويمه مكين نقل محافل
 بو ايش ، او مسلمان قىزىن ايلهر ائله بدبخت*
 آلمازلا داهى بيرده او بىچارەنى هئچوقت
 گئت دئينه دولانسىن او كسه خرم و دلشاد
 ياخشى قىزى خوشبخت ائله‌دىن سن ، ائويين آباد!
 اوندان سورا قىز بختوه پيس چخسا آليشما
 بىجا ئوزيوي يورما ، دوروب لغو دانيشما
 گئت آى باشى داشلى ئوزيوه بيرجه خيال ائت
 بدخلقووا ، پيس حالىوا تحصيل كمال ائت
 مادام بو اخلاق ايله ، بو حال ايله وارسان
 عومرون نه قدر او لسا ، بو زحمتىدە ياشارسان
 قويمازلا قىزىن صورتىنى گئورمگە بير آن
 چون سىنده تاپىلماز بىلىرىم معنى وجودان !

آتالار ين تكلييفى ئوز اوغلو نا

. بو يىرده وارىمىدىر آتالاردان بو تقاضا
 گرچە، قولاق آسمازلا منىم عرضىيمه اصلا
 او غلانىن ھىمنىكى ياشى او ن سككىزە يئتدى**
 ائولندىر او نو ، وقت طفو ليتى گئتدى

* باعث اولى ، ايلهر او بلاكش قىزى بدبخت

** او ن سككىزە او غلان اگرسنى يئتىشىدى
 ائولندىر او نو وقت طفو ليتى كىچىدى

اوغلان کى سوبای قالدى ائدر بعضى خيالات
 فيكىرى بو اولار مقصىدە يېتىسىن ھمە اوقات
 لاكن بىر سۆزۈ بىر كىسە اظهار ائدە بىلەز
 هر قدر اشارە ائدر ، اشعار ائدە بىلەز
 گر آنلا سالاردا ، بىر سۆزۈ لغو سايارلار
 حق سۆزىدە دئىنە ، سۆزۈن آغزىندا يايارلار
 آمما آتانيڭ مىلى بىر دىرى ، مرە باشىندا
 ائولندىرىھ اوغلۇن ، او نودا اللى باشىندا
 بىر كىمسىھ و ساطت*
 بىردىن عصبانى اولو ، بىر امرە او ساعت
 — « ايندى او او شاق دىرى هله ، ائولىنمگى نىلىر ؟
 چوخ پوخ يېيىرى ، آنلاما يېير ، چوخ غلط ايلەر
 بدېخت الى نىن دال — قاباغىن آنلاما يېب دىرى
 بىر يېر بىلەرم ، يو خدو كى بىر بازلامايىب دىرى
 يو خ سوپىلە بىر كىمسىھ : هانى نقد قىرانىن ؟
 يا اينكە بازاردا هانى بىر پوزلۇ تو كانىن ؟
 بىر شوقە دوشەن انسانا لازىمىدىر از لدە
 هېچ او لماسا ، ئوز قارنىنى او لجه دوز لدە**
 قارنىن منه جاڭش ! يېشكە بىر مەھنەت او لو بىرى
 فكرين ائلەمك باشىما بىر ذلت او لو بىرى
 عومرو مەدە بىتلە ضىرنىچالان گۇرمە مىشىم من

* گر واسطە اولسا بىر ايشە بىر نفر آدم

بىردىن عصبانى اولى بىر امرە دىمادىم

** هرياندان اولا قارنىنى چوق ياخشى دوز لدە

دئینه : گئىدە ئولدورم اگر حىجرە يە گلسىن !
 زالو كىمى سورماقدا منى سى نە گئورورسەن
 كىيم دىرىكى نشادىرسەن قويىموش يو گورورسەن ؟
 هر چند بونا دؤزمور أورەك رىشته قىرىلسىن
 شىطان دئىيرى دور گئىت ائلەوركى، جىرىلسىن !»
 بىچارە كىشى گئورسە بو احوالى دانىشماز
 قالخار - گلەر، هر گىز بىلە احوالە قارىشماز
 (بو ايش اولى باعث ائۋىنە گلمىھ اوغلان*)
 يا اينكە گلە قاش قاباغىن تورشادا هر آن
 يا هېچ زادىنان قەھر ائدە، ائودن چىخا بىر باش
 دوم - دوز، ياتاغىن ائلىيە هر گون «قارا دامداش»
 سوزاڭلە مەحو اىلىيە اركان حىاتىن
 سفلەس لە اىجاد ائلىيە تەزلىي مەماتىن
 بىلە آتايا ، بىر بىلە ائولادەتف اولسۇن
 گولزار حىاتىندا گئوروم گوللەرى سولسۇن
 بو سۈزلەرىمەن حسنۇنو ، اهل ادب آنلار
 لاكن ئوزۇنۇ آنلاميانلار طرب آنلار)

اوغلانى ائولەندىرەتكەنلىكىسى

اوغلانىن او گون سىمنى گلىپ قىر خايىتىشدى
 ئوز اوغلۇنا قىز تاپماق اىشى يادىنا دوشدى
 احضار ائلەدى خدمتىنە سونكى عىالىن
 تا اينكى بىلە اوغلۇ خصوصىندا خىالىن**

* دىرنەق () آراسىندا گلن شعرلر قاباق نسخە لىردى يوخىدىر

** احضار ائلەدى خدمتىنە سونكى عىالىن

تى آنلىما اوغلان خصوصىندا خىالىن

اوْز تو تدو دئدى : «قلبيمه او لدو بو گون ايلهام
مشدی عبادین خير يشينه ، ايلهه ييم اقدام»
(چون ميرزا قشمشم منه يولداش دير ، آداس دير
گشت آل قيزينى او غلۇنَا ، ياخشى قرهواش دير)*
بىر آز دانشيق اور تادا رد و بدل او لدو
مژده وئرىلىپ او غلانا ، ختم عمل او لدو
دوردو خالا ييا ، عمە يە تئز ايلهه دى اخبار
قالخيزدى قيزين : دور يئكىن او گوھرى آختار
بىر قدر كىچىندىن سورا گىلدى يئكە دسته
بىر - بىر كەچىپ اگلىشدىلە يورقان - دؤشك او سته
گويا كى ادب دير بى رنج و تعبد دير**
او غلان آناسى گىلدى ، بىر آز دوردو دئىيندى
چىشىپ - جورابىن گىشتىدى او طاق ايچىرە گئىيندى ***
و سەمە دوزھدىپ ، ياخىدىلار اوچ بارماق ئىنىدە -
بىر جام دولوسو ، قالمادى بىر ذرە دىيىندە
ھرتىك - تكى بىر ياندا او زون ائتدى مزىن
بىر - بىر او زمان خارج او لوب چىخىدىلار ئۇدن
گوھر باجى يە سو يلهه دىلر : سەن يئكىن او لقاچ !
دؤگەڭ ميرزا قشمشم قاپوسىن ، دئىنه كى تئز آچ !

* دیرناق () ایچینده اولان بیت دیگر نسخه لردہ یو خدیر.

*** آيدىپن ده گيل شاعر بو بندى نه اىچون يازمىشدىر ، چون ائلە رابطە پو خدىپ

*** بو بیت آیری نسخه لردہ یو خ ایدی

ائلچى ئرین قىزى گۇرمەسى

ائلچى دئىيلەن ھەئوھەكى . او لدو رو انه .
 سو اىچمەگى ، قىز گۇرمەگە اىلرلە بەھانە
 كم - كم سۆز آچارلار : او خانىم قىز ھانى گلسىن ؟
 وئرسىن بىزە سو ، خىر ايشمىز بلکە دوزلىسىن
 قىز آنلاساكى ، ائلچى گلىپ دىر قاچار او ردان
 فوراً سىخىلار دالدا - بوجاقدا اولى پنهانما
 سىللر قىز آناسى قىزىنى : بىر جە يوبانما
 قىز گل اىچھەرى ! تىز سو گتىر ، دورما ! دايامما
 بىردىن نە گۇرر ؟ قىزدىن اثر يوخدو جوموبىدۇ
 بىلەزكى او نون « وېرغىنى » مطبعىدە تو موبىدۇ
 قالخار ، قويار ائودە قوناغىن يشىكە و تنهما
 سەختىلە او لار زئىزمىنى ، مطبعى جو يَا *
 آخىوردە تاپار بىرنىچە چىمىدىكك گۇرتورر بر كە
 آغىزىندان او ساعت سالى با تمانجا تو پورجىك
 بىر بامباچا غىظىلە ووردا باشىندان
 هەر كىز يئەمەمېشدىر ، ائله بىر (دو تەمە) ياشىندان
 فكىر اىلە ، او قىز گۇر ائله بىر حالدە نىلر ؟
 آغلار ايڭى اللى قاراما باشىمنا گوپسۇر **
 باشلار دئىينەر : دئىنە گۇرۇم بوردانە واردىر ؟
 چو خداندى كى ، سىز طائەفەدن عقل كنار دىر

* بىت اصل نسخەدە يوخ دىر

** اصل نسخەدە بىت گۇرۇنمەدى

گئردو کى ، قىزا هرنە دئىير دورمور ، ائدىر ناز
 آچدى يوموشاق دىللرىنى ، گولدو بىر آز - ماز :
 - دور گل مامانىم! وئر ئوزونە پستودا زىنت
 ائلچى گلېپ آخىر ، بالادور ، گل ائلە خدمت
 گئرسونلەكى خوشبخت او لار آلسا سنى ھركىم
 آمما بىلىسەن وارد او لاندا ، ائلە تعظىم
 قوربانون اولوم يەپ - يىكە قىزسان ، هئچ او تانما
 دەلىزدە دايىان «گل !» دئسمەن ھروقت ، دايىانما

قىزىن ائوه گلەسى !

القصە ، او وقت اولدو کى قىز گىردى او طاغە*
 گئرسونلە ادب معدنی دىر باشدان آياقە
 خوشبخت او لار ھركىس بىلە آى پارچاسىن آلسا
 بىدبخت او لار عومرونده ، او كىس كى دالى قالسا**
 لاكن باشىنى قوزامىرى شرم و حيادن
 تىترىر الىى ، قلبى دؤيونور صدق و صفادن***
 سو وئرمك همان ، دؤندو ائلە قاشدى او مالباش
 آز قالدى يىخىلىسىن ائلە بىر تىترەدى دام داش
 سىلىنىدى آناسى قىزينا : گل بورا آى قىز
 گل صحبت ائلە قويىما قوناقلار قالا يالنىز

* وقت اولدو کى قىز نازىلە أوز قويىدو او طاغە

** بو بىت تكىجە اصل نسخەدە واردىر

*** حفظ ائلەسىن آلاھ بۇ قىزى درد و بلدن

گۆردو نەقدەر ئۇز قىزىنى سىلەدى گۈمىر
 دوردو ئۇزوچاي وئردى قوناخلارينا بىر - بىز
 از بىسکى چوبوق چىكدىلە ، توستى ائوی توتدى
 ائو صاحبى آخىر نەدئىسىن حرھىنى اوتدى

قىز آناسى نىين تعرىفى

چايدان سورا باشلار قىز آناسى بىلە گفتار
 بو بارەدە اىستەر ائدە افكارىنى اظهار:
 - بو قىز كى گلىپ - گىشتى بىلەن كوردى ، كىچىل دىر
 بىر ايش باجارانماز ، بىلەدەن ، عاجز و شل دىر
 وار بىزدە بو ، اىستەر سۋەسىز ، سۋويمىھسىز ، سىز
 شىكىر آللەها اولسون كى دە گىل طايقادى بى چىز
 بىلمىز سويوغى ، اىستىنى ، چوخ شىئىرى قانماز
 هېچ كىس وار اولان بىرزادى ، وئرمىكەدە او تانماز*
 وقتى كە ائشىتىدى بو سۋازو ، ائلچى خانىم لار
 آغ بىرچىگى هر كىم اولار ، ايلەر بىلە اظهار :**
 - گىر فرض ائلەيەك بىر قورو كىللە ، اىچى بوش دىر
 او لسا نمنە ، بىل كى قبول دىر ، بىزە خوش دىر !
 بىر گۈرەمگە ئىلە ، آنلايدىق هرايش باجاراندىر
 ائو قدرى بىلەن ، المرى دوز ، ياخشى مامان دىر
 بىلدىك بوقىدەر: هرزادا قابىل دى وجودى

* هېچ كىس وار اولان شىئىنى وئرمەقدا او تانماز
 ** آغ بىرچىگى هانسى بىرىسى او لسا ، او باشلار

دور ایلهسین آللاه بو قیزا «چشم حسودی!» .
 چون سؤزلری نین دامنهسى يئتدى ختامه
 فى الفور اولورلار هامو آماده قيامه
 ئورپكىلىرىنى تئز گۈتوروب اوردا وورارلار
 بير - بيرلىينه قاش - گۈر آتىب دستى دورارلار
 سوپىلرلە : خانىم ! وئردىك اگرچە سىزە زحمت
 آمما بىزە واقعىدە سعادتدى ، بو وصلت
 ائو صاحبى نىمەدە نە دئىسين ؟ يوخدو جوابى
 بير آز دوروخاندان سورا ، ايلەر بو خطابى :
 - چوخ لطف ائلەدىز ، بىنەنى دىشاد ائلەدىز سىز
 غىمنى بوسىنېق قلبىمى آزاد ائلەدىز سىز
 دوشدو يولاڭتىدى هاموسى شاد و خرامان
 ئۆز ائولرىنه وارد اولوب جملەسى شادان
 اوغلان اوقدەر گىچىمەدى ، تا اولدو خېردار
 گىلدى ائوه گۈرسۈن نە جور اولدو ، نەدى گفتار ؟

اوغلان باجىسى نىن اظهاراتى

قاچدى باجىسى قارداشينا وئردى بشارت
 دوردو قىزىن هربىر صفتىن ائندى حكايت :
 - تاپدوق سنه ، آخشام چاغى جىئر ان كىمى بيرقىز
 هربىر زادى ساز ، سوپىلە آدىنا (شىمس مخالف !)
 قىز سوپىلەمە ، سوپىلە آدىنا (شىمس مخالف !)
 هربىر باخىشى بيرداندا دنيا يە مقابل
 هروقت گولوب ، گولمەگىلە مىن جان آلىپ دىر
 بىر ناردى كى ، گويا يەتشىب ، پارچالانىب دىر

حسینیندە او نا شهردە هر گیز چاتان او لماز !
 بیر دادلى ، داماخلى بئله شکر ساتان او لماز !!
 بیر نازلى خانىم دير ، نه دئييم من سنه ، آخ - آخ !
 اىچىمە - يىمە ! دور بىر جە خط و خالىناھى باخ !!
 شەلا گؤزو ، قونچا كىمى لعل لبى وار دير
 آغجا بوخاغى ، سئويمەلى بير غېسى واردىر
 نقاش قىدر ، اكىنинە بير دوندى بىچىپ دير
 باخسان او نا قىز لار بولاغىندان سو اىچىپ دير
 از بىكى گۈزەل طرەلرى گلەكلە ئىلەر *
 اقوامى او نون زلفونو ، ضرب المثل ئىلەر
 گۈرسىدى بئله سئويمەلى ، محبوبەنى فرەد
 ائتمىزدى او شىرىيندىن ئوتىر بىر بئله فرياد **
 گۈرسىدى قىزىن قامت شەمشادىنى مەجنۇن
 لىلىنى بىگىنمىزدى ، او لوردى او نا مفتون
 القصە تاپىلماز قىزىن هېچ ياندا نظرى
 مىن دل اولى ، بىر قاش گۈزۈنون گۈرسە اسىرى
 بىر اىكىنە او جو قىرىجە بىل ، علتى يو خ دير
 باغى ، زەمىسى ، چىشمەسى ، نقدىنەسى چو خ دير

* بو مصرع ده آذربايجانىن شهرتلى شاعرى (صراف) دان ايلەم

آلىپ كى دئىير :

طوفانە وئرر عالمى بو اشڭى روانىم

از بىكى داشىپ موجە گلەپ گلەكلى ئىلەر

** توپلايان طرفىندىن اصلاح اولدو ، اصلدە بئله ايدى :

شىرىيندىن ئوترو ائلەم زدى داخى فرياد

وار بير آفاسى ، شهرده انگشت نما دير
 هر حؤ کم ائله سه حؤ کمی هامی يشده روادير
 بير قارداشى واردير ، أوتوروپ دير همداندا
 بشش ايلىدى كى وار آلتى دانا او غلو كاشاندا
 هى مالدى كى ، بير باشدان ائله او نلار آلىر لار
 بير او جدان ائله مالدى يولا فورى سالير لار
 واردير ئوزونون خلقى گؤزل ، ياخشى مذاقى
 نو كر كيمى ال باغلار اونا طايغا - تيقاقي
 ائوده او قدر دام - داشى واردير ساييا گلمز
 دام - داشدا ائله داش قاشى واردير ساييا گلمز
 گوياكى ائوى شمع شبستاندى ماشاء آللار
 هر بير طرفى ، مثل گولوستاندى ماشاء آللار
 اون آلتى دانا دزگاهى وار ، فرش تو خور لار
 شاگردىرى او كرخانادا بئله او خور لار :

فرش تو خور لارى نين تصنىيفلىرى

ملت باغىندا	بىاتدىيم	هر فيكىرى باشدان آتدىيم
چكمەدى	اون يئدى گون	بىر خالچانى چيخار تدىيم

□ □

حېطىللرى	شافتالى	فرنكى دون بافتالى
سندن خواهشيم	بودىر	كئچل باشون چك دالى

□ □

چوخ خوش او خور قناره	ناهاره	چي خماميشام
عومروم قور تولدۇ آللار	(كناره)	چي خمادى بو

* توپلايان طرفيندن اصلاح اولدو ، نسخه ده بئله ايلىدى :

شاگردىرين گرگۈرە سن ، ياخشى او خور لار

چوخ - چوخ بولارا فخر ائله ديم باشيم او جالدى
 دئن بير بويانا ! سؤزلر يمين ياخشىسى قالدى
 اوچ يوز پارا وار كندى ، بئيو كى حرمتى واردىر
 ائوده ، قاپودا ، حجرەدە پئىخدەتى واردىر *
 گول تك سارى بوغدا لاواشى ، حدن آشىب دىر
 صدرى دو گوسو بىكى گلىب ائوده داشىب دىر
 آشىز خاناسىندا ، نىچە زنجىرلى قازان وار
 بشش - آلتى نفر ، دائم او نا پىشمىش آسان وار
 بير شخصىدە آيا بوقىدە دولت اولور موش ؟
 واھ - واھ ! گۈرە سن بير بئلەدە ثروت اولور موش ؟
 آللاد يىتىرىپ دىر سنه بير دولت اعظم
 يىنى - ايچ ، گئىچە - گوندور كېفىنى ايلە دمادم
 تىز أوستونه دوش ، بلکە بوجۇنلىرىدە دوزلىسىن
 گشت والدەنى بىز لە تىز اولسۇن ، باشا گلىسىن

□ □

بو سؤزلرى اوغلان ائشىيدىپ ، آغزى سولاندى
 حتماً بو يالان سؤزلرە قلبىنده ايناندى
 بىكى خوشى گىلدى باجى نىن ياخشى سؤزوندن
 سالدى الينى بويىنونا ، بير اوپدو گۈزۈندەن
 شاد اولدو ، دئدى : ايندى باجى ئوللەم آماندى
 بىلە كى دئدىن قلبىمەن آرامى تالاندى !
 بير دىست سنه سويمەلى (لاستى قوتون) آلام

* اوچ يوز پارا وار كندى بئيو كى عالمى واردىر
 فعلا او توز آلتى دانسا مستخدمى واردىر

بىر جفت سنه ياخشى - دواملى پوتون آللام
 دور گشت ! خانمین يانينا ، باشلا ائله صحبت
 گئردون كى ، اگر واردى سؤزو آچماغا فرصت
 آمما بوراباخ ، ائتمىھىسن بو سؤزو اظهار :
 بو امره منى خان داداشيم ايلەدى وادار
 بلکە ائله سؤزلىرى دئىھىسن ، پىچ توتان اولسون
 بو امره ئوزو مايل اوlobe ، باش قاتان اولسون
 قارداش سؤزونە ، باجىسى بىرائىتى تأمل
 دوشدو يولا گىتىدى ، دئىدى : آللەھ توكل !
 اول گللىپ اگلىشدى ، اوتاق اىچرە مۇدۇب
 بىر قدر كىچىپ ، دوردو ائدىپ شامى مرتب
 وقتى كى يېيىپ - اىچدىلە ، قورتاردىلا شامى
 كىم - كىم باجىسى سالدى آرايە بۇ كلامى :
 گىر دوشسە او زوندورمايانا بو ايش ، گۆزەل او لماز
 قىز ئوزگە ازە گىتسە ، داها مثلى تاپىلىماز
 بو اىشده گىركىمز ، توتا عاقل او لان آرام
 لازىمىدى كى فوراً وئرىلە بو اىشە انجام
 سوپىلەر آناسى : واردى منىم دە بو خىالىم
 قورتولسا بو ايش تىزلىكىلە خوش او لار حالىم *
 بىر قدر او تاق اىچرە خىال ايلەدى ، دوردو
 گىتىدى أرى نىن يانينا ، ساللاندى او توردو
 اظهار ائلهدى : او غلانا تاپدىق ائله بىرقىز
 ظاهردە تو توملو ، ولى باطنىدە جىبىلىدىز ! **

* نىلەر گئرۈرم آخىر دە او رب متعالىم

** اظهار ائلهدى بىردا نا قىز او غلانا تاپدىق

تا خدىق اوزو گوندە دوروب ائو سەمتىنىھ چاتدىق

بيرقىزدى حقىقت ، الى نين هرزادى قابل
 وار ياخشى جه خلقى ، ائلىيپ طايغانى باطل
 بير آنلايانا وئر داها بو اىشده وكالت
 كەتسيين بو ايشى ختم ائلهسىن ، اول گىلە راحت
 مەرىيە خصوصىندا گىشىپ تېزلى چالىشسىن
 اوندان سورا ، عقدىن گونونو ، اوردا دانشسىن

□ □

بيرقدر دوشوندو دئى : هېچ عىبىى دە يو خدىرى
 بو ايش گىر اوزانسا بىلىرم زحمتى چو خدىرى
 اقوامىنى بو اىشدن ئوتىر اىلەدى اعزام
 تا اينكە بو آيدا وئرەلر خىر ايشە انجام
 آخشام چاغى گىلدى هاموسى وئردى بشارت
 صحبت لرىنى ائندىلە بو قسم حكايىت :
 - حرمىتىدە بىزە قويىمادىلار سۆز يشى قالسىن
 بو طايغانىن ھرىشىرە گۈرۈم بختى او جالسىن
 مەرىيەسى مىن دن آزاجىق او لدو علاود*
 بير آينا - اوزو كىدە بو پولا او لدو اضافە
 بىر دە بو گىلن جمعە گونو عقد او لا جارى
 هر ايڭى طرف او ردا بىلە قويىدو قرارى
 بو اىشدن ائو اھلى ، ائله گلەمىشىدىلە تىنگە
 آرواد - كىشىلى ھرنە كى وار ، دوشدو شلىنگە
 كىسىدىرىدىلە فوراً قىزا اوچ دست اىپك مال
 بير طاقە قويىلدو يانينا ، ياخشى جه بيرشاڭ

* قدىم ائله ايدى ، ايندى مەرىيە مىلىيۇتا كئىچىپ ، مىن دن خبر يو خدىرى

گؤندىرىدەلە پالتار لارىلە بىردا نا يخدا ن
بىر آينا ، اىكى خونچا ، او دا آيىن - او يوندان

كېيىن كىسىم دعو ئى

طىبا نسا باجى ، بىكى دويوب اسگى يو ماقدان
فيكىرى بو اولوبدىر ، نئچە مەتدى قاباقدان -
مشا طەلىك ئىتسە ، قازان نار ياخشى بو صنعت
بى ما يە ئوزۇ ، عالىم معنادە عبادت !

گؤندىرىدەلە طىبا نسا خالا ، بىر بوراڭلىسىن
وار خىر ايشيمىز ، بىر اونا ايل خرجى دوزلىسىن
بىر قدر كئچىپ - كئچمەدى ، اولدو ئوھ نازل
اڭلىشدى ، يىتىپ - اىچىدى كەفين سازلا دى كامىل
«تسبيح» ايلە قىرخ اللە نفر وئرىدەلە صورت
تا اينلىك بىر جمعە «كېيىن كىسىم» يە دعوت
دۇندۇ ، دئدى : بە بە ! باشىم ئوستە ، گۈزۈم ئوستە
قوربان سەنە ايندى گەيدرم من ئۆزۈم ئوستە

بىردىن گۈز آچىپ گۈر دولە جمعە گۇنواولدۇ
اۋ دولدو ، ئاشىك دولدو ، او طاق - بالاخانا دولدو
بىر ايلخى تؤ كولدو ئوھ ، گۈستەرمه سىن آلاھ
هەربىر طرفى بىر - بىرىنە ووردىلا واه - واه !
بىرياندا او شاقلا ردى زىرىلدەر لار آلان يوخ
ھەرسىتە باخىر سان ، ائلە وئىل - وئىل دولانان چوخ
بىر دستە او شاق ھە طرفە ئوودە قاچىر لار

بىردىستەسى ھى قاپلارى باغلىرلار ، آچىرلار
 بىرياندا تو تو لموش ائلە بىرداڭىز و دف
 اوينورلا بشش - اون دستە ، بشش - اون دستە چالىر كف
 آنلاخلىلارى بىر جە طرفىدە دانشىرلار*
 جاھل لرى ھى هېرنا ووروب ھى آتشىرلار
 آمما قارى يانلار ، دئىنېب ، قارقىش ائدىرلار**
 هرھانسىسى كى ، غىظەمېنىب ھايدى ، گەندىرلر
 بعضى سى دئىير ئوز قىزينا : قان قوساسان سن
 گىلدىن باشى داشلى ، سالاسان بىرىشكە شىون ؟
 اى ذاتى قىرىخ ! ياندىم آخى ، دور بورا بىر گل !
 آل ساخلا بىر آز - ماز اوشاغى ، گەشت سورا دىنچل
 گۈر واردى (لهېرتى) بو او طاقدا بىرى دىنسىن ؟
 ياندىم بالا ؟ گەشت خېرنە گىنин آلتى دەلىنسىن

«ھابىلى آلماق منظرەسى»

بىرسىس او جالار ، بىر بىلە فرياد و فغاندا :
 - آى قىز كىشى گىلدى ! باشۇزى ثورتون او ياندا
 وقتى كى ، خانىملار آرالىقدان چكىلەر لر
 قىزدان (ھابىلى) آلماغا بىردىستە گەلىر لر
 ايلر لە ئو اھلىيin او جادان مطلبە حالى

* معقولە لىرى بىر جە طرفىدە دانشولە
 قانجىقلارى تىز - تىز گۈرۈسەن كى آتشولە
 ** آمما نەلر قىز لار يىنى قارغىش ايدولە

بىز گلەميشىك آلماغە خانىم قىزدان (هابعلى)
سسىرلە قىزا ، پنجرەدن بو سۆزو جمعاً :
- نو كرلىگە مشدى عبادى ، سىن بىڭىرسىن ؟
اول دە بودىر رسم ، كى بىر كىلمە دانىشماز
تاڭىد ائلەمزلر اونا ، بىر كىيمىسى يايپىشماز
اولدە كى سۆز بىرده دوباره اولو تكرار
قىزدان جواب اولماز ، دايانيپ ايلەمن اقرار
بىر قدر كى چىمىدىك يىئدى ، يا بامباچا گىلدى
اوندان سورا ايشلر گۈرە جىكسن كى دوزلدى
وقتى كە (هابعلى) آلنېب جملە كەندرلر
محضردە رضا اولدوغۇن اقرارىن ائدرلر
ايسترلر قىزىن ايلەنلىرى عقدىنى جارى
آروادلارين ائودە بىلەدىر رسم و شعارى :
طشت أوسىتە او دىمەن قويولار بىرىيەھەر اسباب
نازىلە گلىن اگلىشى أوسىتوندە ، چو مەتاب
شمшиز دوتارلار بىرى صولدان ، بىرى ساغدان
بىردستە چالارلار قاوالى دالما - بوجاقدان
بىرياندا خانىملار دوزولوب پىدر او خورلار
چالخىرلا گولا بدانلارى ، هى شىرنى تىخىرلار
بىرياندا اوغارلار گلىنىن باشىنە بىرقند
تاڭى اولا ، داماڭە كەندىن وقتە (خوش آيند)
بىش - آلتى دانا ايڭەننى ساپلارلا همان وقت
چىرىت تىكىن آرواد ، دئىيە جىكدىر : تىكىرم بخت
بىركاسىدە سو ، يىئدى دانا ياپراڭى واردىر
گوللر دوزولوب ، ائو - ائشىك هريانى باهاردىر

بخت آچماق آدیله ، يئكە بير خونچا بزه رلر *
 آتدا يازيلان زير - ذواتى اوندا دوزه رلر
 كندور - ويسه ، دارچين ، ساري كئوك ، موم ، شووهر اندىر
 هل ، قلياداشى ، جيوه ، أوزرلىك يانا ياندىر
 بير جفت گرك لاله او طاق ايچره قويولسون
 كولثوم ننه فرمایش ائدر : آينادا اولسون
 بو خونچانى عقدىن گونو ، طالاردا قويارلار
 قىزلاр دوزولن شىئلىرى بارماقلاسا يارلار
 بير كىس بو خرافاتى اگر ائله يه انكار **
 آروادلار او نو پىسلې جىك جملەسى ناچار
 سوپەلەر كى : قاج - گئت ايشينه ، آنلاماسان سن
 يوزايىلده تو تاق دنيادا آخر قىلاسان سن
 سن مىن دئىه سن ده ، بولارى ايلە جىكلر
 گئتسن ئوتونه بىل كى سنى پىسلې جىكلر
 - كيمدىر كى بو شهرە سنى قاضى ائله يېدىر
 هذيان دئمگە فيكرينى راضى ائله يېدىر ؟
 بو ايشارىن هرتىك - تكى حتماً گرك اولسون
 لازىمىدى قاش اولسون ، بزه كى اولسون ، پىلەك اولسون
 (عاقل اولان اشخاص بو اوضاعە دوناللار) ***

* مرسومدى بير خونچا دوزلدىلە گشايش
 گويا گلنىن بختىنە بونداندى گشايش
 ** بو بىت توپلانان طرفىنندن اصلاح او لوندو ، او لىدە بىلە ايدى :
 هر كىس بو تفأل لرى گر ائتسە تطير
 آروادلار عموماً او نا ايلرلە تغىير
 *** پارانتز (ديرناق) ايچىننە كى شعرلار اصل نسخەدن علاوه دير

بيرياندا بو سؤزلر دانيشيلسا او تانااللار
 گر سؤزلريمى لطف ائله يېب ياخشى دوشونسن
 بيردن گله جىكدىر دىلمىنە كلمەي (احسن !)
 آرواد دئىدىگىن باشه بلا ، جانە بلادىر
 دىندىر بولارى ، گۈرنە سفيه السفها دير
 فرمایش ائدىدىر بونو ، پىغمبر اكرم
 جمعىت نسواندا يقين عقل اولار كم)

□ □

بىزدىن سؤز ائشىت ! بىلە كىيفير سؤزلرى يازما
 بىر تىشە آلىپ ، رىشەي آمالىنى قازما
 قارقىش سنه ايلرلە ، بو سؤزلر كى يازىرسان
 بىلەزىلە دئىھەرلىر أوزونە : « دىندىن آزىرسان ! »
 فيكىرىن نەدىر آرواد بىلە گىلدى ، ائله گەنتدى
 آرواد بىلە دوردو ، بىلە ايچىدى ، بىلە گەنتدى
 بو اىشلر اگر اولميا اجرا ، باجون ئولسون
 قالخار بىلىرىكىچ بىرىشىكە غوغما ، باجون ئولسون
 چىكمە بوقىدر قىدەرهنى ، ائتمە عتابى
 اينجىتىمە بوقىدرى ئوزۇنو ، يازما كتابى !

خرافاتىين جوابى :

طيبانسا باجى ! بو سؤزو چوخدان بىلىرم من
 بىردن دوشونن وقتىدە ، خىلى گولورم من
 آمما پونو بىلىمك ، كى أوركده مرضىم يوخ
 بو سؤزلرى يازماقدا بىريلە غرضىم يوخ

گویا او جالانماقدان علامت دی بو ایشلر
 من سؤز وئریم عین سفاهتدى بو ایشلر
 هر کس بو قضایانی اگر بیلسه حقیقت
 لازیمدیر ائدیلسین بئله بیر شخصه نصحيت
 يوردو - يوواسى اولسون او شخصین ائله برباد
 ائتدى بو سفيهانه ، غلط ایشلرى ایجاد
 حکماً دئميرم سيزلره ، تك من دئيهن اولسون
 بير ايش گئرون آلاھ و پىمبر سئون اولسون
 بو سؤز لريمه لطف ائله يېب ياخشى دوشونىنى
 قطعاً دئيه جكسن بو كىچىك شاعرە احسن !

شىرنى مجلسى

شىرنى دوزولۇن وقتده ، ياتدى هامى سىسلر
 بير - بير او زمان گىلىپلر اكلەشدىلە يىسرى
 بو شقاپلارى دولدوردىلار اوچ ياندان او ساعت*
 دوردو موشاطا شىرنى لرى ايلەدى قىمت
 گرايىھە سن مجلسى ذهنىنده مصور
 بو وضع و بو احوال گلەر فيكىرىنە پى در
 بعضىسى بىتر دئشلۈرۈ ، نرخىن خبىر آلمىر
 بعضى لرىنە شىرنى گئورورسن ائله قالمىر
 هر كىمىسىنە كە خانباجىنى پولىلە ياغلىرى

* مشاطە زمانىيکى ائدر شىرنىنى تقسيم
هر بير خايىما بىردا نا بو شقاپ اولۇ تقدىم

بوشقاب دولوسو شيرنинى دسمالينا باغلىرى
 بعضى سينه شيرنى گئوروسن كى يشىشىب آز * .
 هر قدر علاوه وئريسن آلمير ، ائدىر ناز
 بعضى سى يواش ، چرشابىن آلتىندا بوشالدىر
 ئوز ايش گئورەنین سىلىرى : « گل دسمالى قالدىر ! »
 هر كيم كى ائونىن باش طرفىنده سوزولوبدىر
 شيرنى اوナ بول - سول قاباغىندا دوزولوبدىر
 هر كيم ال - آياق چالميرى ، يا اينكى دانشمير
 باخمير اولا خانباجى ، بيرذره آليسمير
 وقتى كى بونگامە يشىب ، آخىرە چاتدى
 تخت اولدو قارىنلار ، ائله كى غلغله ياتدى
 او زقويدى عروسى موشاطا گىتىدى گتىرسىن
 « ماما منه وئر شيرنى ! » سىسىن بلگە ئىتىرسىن
 القصه بير آز كىچدى ، گلىن گلدى اوتاغە
 شيرنى آشىرانلار هاموسى دوردو آياغە
 آممانە گلىن ؟ اوز - گئزو ، هريانى پىلگە دىر
 قاشلار چكىلىپ انگىنه ، يو خسادە گىنكە دىر !
 باشدان - باشا بير - بير گلىنى اوردا ئوپەرلر
 اوغلان آدامى باشينا (آغ شاهى) سېھرلر
 قىز آروادا ، آرواد قىزا بىردىن قارىشارلار
 آغ شاهى ، نوغول يىغماغا تىز - تىز دارىشارلار
 هر كيم دولانىب بىردا نا آغ شاهى تاپاردى
 گئز - گئز ائله يىب ، يولداشى آخىرده قاپاردى

* بو شعر اصل نسخه ده گئورۇمەدى

ائودىر آدى ، آمما ئوزو « حمامگرو » دىر
 چالماق - او خوماقي ، سمس - سسە وئرمك « خرهشىو » دىر
 وقتى كى قارىنلار باسىلىپ هريانى دولدو
 مجلس يېتىشىب آخىرە ، آخشام چاغى او لدو
 قىزلار چوخۇ ، تىز - تىز نامازىن اوردا ياپارلار
 چايدان سورا ئوز ائولرىنە ، دستى چاپارلار
 آمما قارىيالار ، او زمانى كى گىئدرلر
 بىرده قاپۇ آغزىندا دوروب صحبت ائدرلر
 كولثوم نە بو سۆزلىرى عنوان ائله يېب دىر
 آلتىندا چوبۇق چىكمىگى اعلان ائله يېب دىر

طوى باشلانىمىسى

بارى بودىر اوغلان داداشىن فيكىرى - خيالى
 بىر گۈرسون او تعرىف اولۇنان حسن و جمالى
 هر وقت گلننە ئوھ ، هى سۆز - مؤز آتاردى
 بو اىشدن ئوتىر باجىسىنا قاش - گۈز آتاردى
 اىستەردى كى ، بو امرە وئىرىلسىن سرو صورت
 باشلاردى : گلەن آيدا نەچوخ واردى نحوست ؟
 هى وىرنىخىرى ، بىلكە يېتە وصل نىڭكارە
 بىر كىسىدە تاپانمیر كى ، ائدە دردىنە چارە
 آخىر باجىسىن والدە يە ائلهدى مامۇر
 بو امرە رضا وئرمگە ، ائتدى او نۇ مجبور
 اول آناسى ، بو اىشى بىرچىم - خەمە قويدۇ
 مىلى بوخ ايدى ، بويىنۇنا بايانەممە قويدۇ

بو مسئله‌دن ئوز ارینى ايله‌دى آگاه
 اوز توتدو ، ديدى : گل بو ايشى تئز ايله كوتاه !
 بو ايش اولا جاقدىر ، سؤزومه باخ عمل ايله
 بو خير ايشى قويما اوزانا ، ال به ال ايله
 اوغلان آناسى كەنتىرى بىر آز عالم فكره
 او ندان سورا لا بد رضا وئردى بو امره *

قېزىن جاهازى

اولموش بو سؤزوم خلقمىزه واضح و روشن
 ايسترله كى ، طوى باشلىالار شرعاً و عرفاً
 اول قيزىن ، آماده جاهازىن كتىررلر
 اوغلان ائوينه ، شاد و خرامان يشتىرلر
 هى سسىدى كى : بىر كىچ ، بو مسلمانه دولاشما !
 دگمه قولوما ، بىر جه چكىل يازنه دولاشما !**
 آى گۇرمەميس اوغلو ! آخى كىچ سىنده كناره
 كورسان ؟ كتىريرلر ائوه بىر جفت كناره
 ويىر - توت ، هاموسى دئورت دانا ، يا بئش دانا خونچا
 بىر خونچاسى آينا ، او بىرى بىر بالا خالچا
 بىر خونچاسى بىر بوللو كىسە ، هى جانامازدىر

* قافىه نىن غلط اولماسى آيدىن دىرى

** بو بىت دە شهرتلى آذر بايجانىن لىرىكايمازان شاعرى صرافدان ايلهام
آلىپ كى دئىپر :

اي شانه بو گىسوى پريشانه دولاشما
جان رىشته سى وار اوردا، چكىل يانه دولاشما

تسبیحی گئرونمور ، مؤهوری وار هله آزدیر
 بیر خونچاسی آلتی دانا فنجاندی ، قاشیق سیز
 بیر جفت کیچیک لامپاسی وار هریانی قیرمیز
 بیر خونچادا وار گول کیمی بیر دوخلی سماور
 ظاهرده گؤزل دیر ، ولی باطنده « سم آور »
 بیر سئرویسی ماشه ، کره نی ، توولاما دیرها !
 هر کیم گئوره آنلار کی ، او شاق توولاما دیرها !!
 واردیر گتیره ن شئیلر ایچیندہ ایکی يخدان
 باخسان گئوره جکسن آدی رخدان ، ئوزو (يخدان)
 او غلان آیاق اوستوندہ دئنوب دیر ، هویوخوب دیر
 باش بار ماغی آغزیندا ، بتر بیر دوروخوب دیر
 گر سسله يه سن ، دیندیره سن ، بیريانا با خماز
 هر قدر پیچاق وورسان ، او حالدا قانی چیخماز
 فيکری قاریشیب ، نبضی دوروب ، حالی پریشان
 ائلردى عمارت قاباغیندا ، ائله جولان
 قویموشدو بتر ، سول الینی آلتینا محکم
 پیدر بئله سویلوردی کی : ای خالق عالم -
 تعریف اولونان جار - جاهاز آخیردە بولار دیر
 ياباش قاریشیب دیر ، دالیدا ياخشیسی واردیر ؟
 نه خونچالاریندا گۆزه ياخشى گئوروکن وار
 نه میوه لریندە ائله بیر دردە ده گن وار
 هر بوشقا باخسان ، ایکی يا او ج دانا آلمـا
 شیطان دئییری : « گل بولارین هئچ بیرین آلمـا ! »
 گئوردو او دئدیکلر دولانیب دستانا چیخدی
 كشف اولدو ، يالان نقشه ، دوزو میدانا چیخدی

اوغانان ئوزونه تسلی وئرمەگى

بووضىعى ، بو احوالى ، بير آز ائتدى تصور
دوردو ئوزونه بوسۇزىلە وئردى تھور :
مالى - قىرانى گر اولار - او لماز بەجهنم
اوندان منه بىرزاد قالى - قالماز بەجهنم
آللاھ منه وئرسە من ئوزوم ياخشى دولاننام
بىر اىلدە بشش او نمین تومن ، الدستى قازاننام
سالدىر رام او پولدان ئوزومە ياخشىجا دام - داش
ھروقت پلو دمە ، قابى اصل قلمقاش
(گر لطف ائله يېب وئرسە منه خالق يكتا
بىر اىلدە اوقدرى ائلهرم نقد مەھيا
من نىلەرم او لسوں بوقىزىن جاه و جلالى
دنيا يە برا بىر دير او نون حسن و جمالى)*
حسىنىنده بو آيدىن دير از لدن ، سۆزۈي خەدىر
چوخ اىستەمەلى ، نازلى - سئويملى گۈزو تو خەدىر
بو سۇزلىرىلە وئردى بير آز قلبىنە تىسىن
بىر قدر دوشۇندو ، ائلهدى فىرىنە تەھسىن

حنا گئىچەسى

بىر گون آتاسى آلدى باز اردان تازا تقويم
با خەدى ، آيىن هربىر گۇنونو ، اىلەدى تقسيم

* پارانتز اىچىننە اولان دئورت مىصرع اصل نسخەدە گۇرۇنەدى

تعیین ائله‌دی بو ایشه بیر ساعت مسعود
 طوی باشلیالار ، هم توتالار بیریشکه دم - دود
 ائتدی باجیسى قارداشىنى مطلبه حالى :
 -وار حاج داداشين جمعه گونو بئله خيالى
 اوغلان ائشىدر كن بوسؤزو ، چو خلۇ سئويندى
 دئندى دئدى : حتماً يازارام نامەنى ايندى
 يولداشلارىنى ائتدى حنا ياخميما دعوت
 تا كە يېيشىب ايليه لر ، گولمهلى صحبت
 وقت اولدو يېيشىدى ائوه ، باعلم جوانلار (!)
 نه ... سهو ائله‌دیم ، بلکە ائوى بىنده وورانلار
 باشلاندى او تاق ايچره بئيو كې بير قودورو شماق
 گىز لىنجە گلەپ بير - بيرىنىن أوستونە آشماق
 بير - بير لرىنه سۈيکە شىمان ، پرده جىران كىيم
 ديوانه كىمى رقص ائله يېب دئرە ووران كىيم
 پىسرلرىنه بير - بيرىنىن ياخشى سالىرلار
 « آيدىنلىق اولارسو ! » دئىيپان ، هى سوجالىرلار
 بيرياندا بوز ايچره قويولوب بير نىچە بطرى
 سىسىلىرلە : « بويورسون او كسىن او لماسا عذرى ! »
 بيرياندا آشيق سالماقوروب « تىرنا » ووروللار
 بير عدە او تاقدا قارىشىب هىرنى ووروللار
 گوياكى پىشىكى دير ائله بعضى سى موولدور
 بعضى لرى قورباگە كىمى ائودە قورولدور
 بعضى سى ائله بىل كى خوروزدىر هله بانلىر
 بعضى سى دوروب يولداشىن انتىقه يامانلىر
 بوسؤزلرىدىر بير - بيرىنه : « كىس كوبك او غلو ! »

ميمون كيمى اوينور ائو ايچىنده ملکە او غلو
 بعضى سى دئىير يولداشىنا : « قون بورا جاركش ! »
 بعضى سى قويور باغلادانى آغىزىنا بشش - بشش
 بعضى سى قومارىن واراغىن توتموش اليىنده
 ائويي خماغا وار نقشه داما غىندا ، ديلينده
 بعضى سى ايچىب آلكلى ، مستانه دوشوبدىر
 بيرياندا قدح ، بير نىچە پىمانه دوشوبدىر
 حقوقا - ماشا بيرياندا ، يانىندا نىچە منقل
 ئوز يولداشىنى سىلىرى : « تىز دور بورا بير گل ! »
 بوزيرنا - قاوال صىبحە كيمى تاپدى ادامە
 او ندان سورا دوردو هاموسى ، گئىتىدى حامامە
 بير گوشەدە چوخلار فيطەنى نازىك ئىشرلار
 لوت جانلارينا بير - بيرىنин اوردا دؤشرلار
 بعضى سى وئر شوقىلە بيرياندا مناجات
 او لموش سىسى ائششك سىسى تك « انكر الا صوات »
 اخلاق و كمالات هاموسىندا بر كتدىر
 بير آنلايانى يوخ دئيه : « بونە حر كتدىر ! »
 بوسؤز لريمى ذائقە يە گر تاپيشيرسان
 قطعاً دئيه جىكسن : « نە گۆزل سؤز دانىشىرسان ؟ »

قىن آتانيين گۈر و شو

او غلان گئىنېب اوست - باشى قىر تميز ائتىدى
 آخشام ياخىنى قىن آتاني گۈرمىگە گئىتىدى
 بير قول ساھاتى قىن آتا ائتمىشىدى تەھىيە
 او لدو ، تازا دامادە ، گىئدن وقتە هدىيە

داماد او زمانى كى گلېب - كېتىدى قاباقدان
 قوزاللا عروسى نه جلالىلە او تاقدان
 ايستەر كى گلەن گەشىسەن ، او دم بىر نفر او غلان
 با غلار بىلەنى بوسۇزودىر دىلدە ، خرامان :
 « گلەن - گلەن قىيز گلەن ، اينجى لرىن دوز گلەن »
 « يئىدى او غلان ايستەرم ، سون بئشىگىن قىيز گلەن »
 قىرخ - اللى نفر عورت - او شاق دئورە ووراللار
 صف - صف بىزەنكلى آياق او ستوندە دوراللار
 بىر - بىر لرىنه وقتە با خىب او ردا دئىھەرلر :
 « كەچدى تىز او لون ! » باشماغىنى هامى گەشىھەرلر
 نازىلە گلەن قويىدۇ قدم چىخدى او تاقدان
 دئورت - بىش دانا يىشىگە دوزولۇر دالى - قاباقدان
 اطرافين آلوب ، آلتى نفر دلبىر طناز
 بىلە يابېشىپ لار ايكى جانلى بىلە او لماز !
 آغلا لا آناسى - آناسى چون آپاران وقت
 با خماز لار او حالتىدە دانىشىدىرسان ھمان وقت
 بو آغلا ماغىن علەينى بىلەمەمېشىم من
 هر كىم دئىھە ، لازىم دىر دئىلسىن او نا احسن !

گلەن داماد ئوينىدە

داماد ئوينىنە تازە گلەن وارد او لان حال
 او لە عزيزىم بىلە دىر نامەي اعمال
 پىللە قاباغىندا ، يىشكە بىر طشت قويار لار
 هر كىم قاباغا داشلانا گۈزلىرىن او يار لار

طشت اوستونه وقتى کي گللين چىخدى او ياندان
 آق شاهى تؤ كر ، نوغل سپهه باشينا او غلان
 شيرنى سپيلەن وقتده ، واجب دير عمومه
 قيز - آرواد - او شاق جملهسى گلسىن لر هجومه
 شيرنى نه دير آيا ؟ او داباخ گئور قاپا قاپدى
 پيس - پيس ده دئىپىنلر کي گئوتور ساخلا ثوابدى !

كىندلىپلىرىن رسىمى

وار كىندلىپلىرىن طوى گونو بورسەم و شعاري*
 آنلار بونو ، هر كيم كى دوشە كىندە ، گذارى
 داماد - گللين ، بير - بيرينه ائودە چاتاندا
 وار لذتى او غلان قىزا ، داش آلمما آتاندا
 نوغلون يئرينه بير نىچە آلمما تو تار الدە
 تازە گللينين باشينا زىختار او گىندە**
 بير كيمىسى تاپىلماز دئىه : « او وە ! » او لعينه
 هشچ آنلا دين احمق كى نه او لدو بو گللينه ؟ !
 بيردن گئورە جىكسىن گللينين باشى يارىلدى
 يا اينكە كىچىپ دگدى ائله ، بئىنى قازىلدى***
 علت خبر آلسان ، دئىه جىك بوسۇزو فوراً :
 « نىلىم آكىشى ؟ آروادا شوخلىق ائدىرم من ! »

* بو مىصرع توپلايان طرفىندن اصلاح او لدو

** قا فيه نين يانلىش او لدوغو معلوم دير

*** بو يېتىدە قا فيه غلط كېرىلىپ دير

باخ گئور من ئولوم بير بئلهده شو خلوق اولارمى؟
 و حشىتىلە خلقمىزىن روحۇ قالارمى؟
 واردىر بومىثل : « زىرنانى ديوانىيە وئرسن -
 گەن بىر طرفىندن چالا جاقدىر او نو قطعاً » *
 بو اىشلىرى هر آنلا يانا ائتسىن حكايىت
 يالنىز دئىيە جىڭدىر سېبىن : « عىن جهالت ! »

طوى گئجهسى

بارى ائوه دولدو ، ھامى اگلىشدىلە راحت
 او ندان سورا بىر - بىر وئريلر دئورە يە شربت
 بىر قدر او خورلار ، دەگوللار ، دەگزەرلار
 بىر قدر او تاقدا گلىنى ياخشى بزەرلار
 وقت اولدو كى ، سىسلەر كسىلىپ گل - گەت آزالدى
 چاي - شىرنى يىغىشدى ، ھەر بىرياندا سوزالدى
 بىر خلوت او تاق ايچىرە گىئىپ سفرە تو تارلار
 داشدان يوموشاق ھرنمنە او لسا او تارلار
 شامدان سورا زنجىرلى قاواللار گىزەرلار
 تاپشىر ماغا دامادە گلىنى ، يېتىرەرلار
 بىرياندا تو تارلار بئلە آوازىلە تصنىيف
 بوعين او سۆزلىرىدە يازىر صاحب تأليف :

* اومىثل بئلەدىر : ناشى يە زىرنى وئرسن گەن طرفىندن چالار «

اليمده قارپيز قالشارام عطيرىله تسل ياشلارام
طويونو ئوزوم باشلارام طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

چيخدىق بىگىن اوتساغينا عروسى قويدوق ساغينا
قولبان طاييفا - تيفاغينا طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

آنانين تعرىفى :

بازاردان آلسدىق مكەنى او مكەنى ، بسو مكەنى
ساغ اولسون اوغلان اكەنى طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

اوغلان آناسى نين تعرىفى :

گون أوزلو جىثيران بالاسى جانىما دوشسون قاداسى
ساغ اولسون اوغلان آناسى طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

قيزىن آناسى نين تعرىفى :

قيز دئمه ، بير نار داناسى آتاسى نين بىرداناسى
ساغ اولسون گلىن آناسى طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

قيزىن باجىسى نين تعرىفى :

باجىسىن قويدو ماشينا عطىرى سېدى باشينا
جانىم قولبان قارداشينا طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

اوغلان باجيسي نين تعرىيفى :

قلم قاشىن قيقاجىسى شيرين دير، يوخ دير آجيسي
ساخ او لسون اوغلان باجيسي طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

قوناخلارىن تعرىيفى :

دولدور شرابيله جامى قوناخلارا ، وئر سلامى
ساخ او لسون اوغلان آدامى طويلارمبارك، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا*

جوراب چىخار تماق - نابات قاپماق

اودم او توروللار هامىسى خرم و دلشاد
بىرياندا گلىن اگلىشى ، بىرسىتمەدە داماد
گول چەرە بىلىر اول آياق باسماغى واجب
هر كىم باسا اول ، او لار عومرونده او غالپ
بىر - بىرلىرى نين اوردا چىخاردىرلا جوراپىن
«كولثوم» ننه دنياجا يازىر خير و ثوابين
وقتى كى نابات قاپما مودى باشلانا جاق دىر
داماد و گلىن هر ايكيسي داشلانا جاق دىر

* تفریح و اگلنجه اىچون بىلە بىرسۇزدە او خويورلار :

بازاردان آلدۇخ بنايىن او بنايىن ، بو بنايىن
گلىن - كورەكن انسايىن طويلارمبارك ، مبارك بادا
اي گول ريحان ، مبارك بادا

طشتک قویولان وقتده او لموش بیله معمول
اول ده گر که دیر سالا داماد او نا بیر پول
لازیم دی گلین ده ائده بونو عیله رفتار
اوندان سورا شرکت ائده جک جمله خانیم لار
هر کس نهئی او لسا اورا نقداً سالا جاق دیر
مشاطه بیغیب پول لارا صاحب او لا جاق دیر
هر کیم دئیه بیر سؤز او نا ، دسماله قویاندا
قطعه ا او کسی پیسلیه جک اوردا بوياندا

موشاطالارین روحیہ سی

بونکته عیان دیر مو شاطا هئچ زادی قانماز
گشتمز دورار ، ایستر پولو آز دوشسه ، او تانماز
خلعت پایینی و ئرمە يەنی متھم ايله
ائو صاحبینه قويروغون ايت تک علم ايله
گشتسه بير ائوه ، وعده كېيىن كسىمە يە آلسىين
دردىنمگە ایستر کى ناھارىن اورا سالسىن
بىلەز بو ائوين صاحبى راضى دى و يا يوخ
مقصودى بودير : ايلىيە آژ قارنىنى بير توخ !
وعده يېرىنه گر او لا منظور گىشىلىسىن
زحمت يانا بيرپول او نا واجبى و ئىلىسىن
هر يىرده او لارسا ، شامىنى با غلىيا جاقدىر
پىس - پىس خابىمى قىز لارىنى ياغلىيا جاقدىر
بىر (مندە) تو تار با غلا وادان ، نارولو يىزدن
نە بىر قاماشان ، نە او تانان دير أوزو - أوزدن

داماد دؤشك آلتىنا نقدى يه قوياندا
 ايستەر اكە اوندان يارىسىن ، الده سايىاندا
 گر گۆز قاباغىندا بو ايشە اولميا امکان .
 حمامە گىئدن وقتە اكھر ، دالدا - بوجاقدان
 هربىر باجا گۈرسە سوخولار ، يو خدىرى حىاسى
 بىر - بىر يېتىشىپ دىر ھامويا جوروجفاسى
 چوخ خداندى دوشوبدىر طاسى دامدان ، بوخبىشىن
 بوخ قورخوسۇ آلاهدان ، امامدان بوخبىشىن
 طىبانسا باجى ! چون آيىلىپ ملت ایران
 بىس دىر من ئولوم ، چكق قمىشىن چىخ بوقالاخدان !

گۆدنىسيز اىشلر

وقتى كى غلط اىشلرى قورتاردى گىشىرلر
 اوغلان - قىزى ، دامدان باجادان اوردا گودەرلر
 قاشىلە بى اوندان ، واوبوندان دانىشارلار
 قدىن اگوبن بىر - بىرىنە تىز ياناشارلار
 گىزلىنچە دئىھر : « بىر بوراگل ، گۈرنە خبردى ؟
 واه - واه باجون ئولسۇن قىزى داماد ئوپەردى ! »
 منكى ئوزومە شاعر آدى قويىوشام الان
 آزقالدى يازان وقتە چىخا هوش باشىمدان
 بىلەم بى نەاىشدىر ، نەجنايت دىر اىلاھى
 بىلەم بونىچە درد ومصىبت دىر اىلاھى
 انسان دئىليگىن بىلەمەسە اخلاقىنى ، بىشك
 انسان دئىمك اولماز اوغا ، ائششك دىر او ائششك !

بىر قوم كى بىد بخت قالا اولميا عالم
يۇ خىدور عجىبى باش وئرە او ندان بۇ عوالم

باندىئى تخت

الحاصل او وقت اولدو كى ، گون چىخدى يايىلدى
آسوده ياتانلار يوخودان بىر - بىر آيىلدى
او غلانين او ساعت باشى نىن أوستون آلارلار
خىتر - پئر ئويىنه آلماغىنى ياده سالارلار
اللرده تو تارلار نىچە دسمال ، نىچە قابى
باشلارلا وئرەلر هاموسى بارماق حسابى :
أىتدىر ، دو گودىر ، ياغدى ، پىنيردىر ، لو بىادىر
چاي شىرنى سىيدىر ، بىر قدر آلو بخارا دىر
دور گەيت ! چايىنى گل سورا اىچ ، پىشىز او غول أىت
قوربان سنه آغريىنما ! بودىر آخر زحمت !
دوشدو يولا او غلان ، گەيدىب هربىرزادى آلدى
حمال تو توب شىئلىرى وئرىدى ، يولا سالدى
باققال تو كانى ايستەسە آچسىدى او لاردى *
تو كانىن اىچى ، سگگىسى ، هريانى دولاردى
با خماز لاكى وار چۈر - چۈبى دستى پىشىرلر
گون اورتا زمانى يېغىشارلار ، دوشورلار
خونچا گلر آخشامە دۇئىندە ، قىز ئويىندەن
وقتى كى قويولدو يئرە ، گۆزلر اولى روشن

* بۇ بىت دىيگر نسخەلر يوخ ايدى

حمله ائله يېب شيرنى لوي تىزلى بؤ للر
بېر - بېرلىينه قاش - گۈز آتىب چو خلى گوللر

گلەيىنپىن او تاغا گىتىپ يەلمەسى

او دم آرالىقدا قويولار بېردا نا صندىل
لازىمىدىر او صندىل او لا هەريانى مجلل
وقتى كە گلەين اگلەشى أو ستووندە خرامان
فوراً قاپا جاقدىر دووا غىن بېر كېچىك او غلان
او غلان كى دووا غى گۇئى توروب قاچدى بوياندان
آوازىلە تصنىف لرى باشلارلا او ياندان :

گولەم گولە نىلرەم	گولە خەدمەت ايلەرم
ۋئىسىلەر ئوز گولسو مو	ئوز گە گولسو نىلەرم؟
قوربان سەنە املىك قوزو	خوش گوللەرين سەنسەن دوزو

□ □

گولو ساچدىم دووارا	با غبان گلە سووارا
او خو بولبولوم او خو	سۇيىگىم گەندىر بازارا
قوربانىنام افسىر قىزى	ناز اىلمە املىك قوزى*
بور سەدى اوينارلار خانىملا ردان او تاقدا	
بېر جىمعە كىفت او زامان دالدا - بوجاقدا	
بېر عەدە خانىملا ردان آچار بېرىشكە دستان	
سوپەر باجى سىندان ، آناسىندان ، آتاسىندان	

* شاعر يوزدن آرتىق رايچ تصنىف لرى گىتىپ يېب كى او زون او لدوغۇنا
گۈزىر بېر بېلەيدە كەفايەتلەندىكى

قىنانالاردان شكايىتلر

بىر دستهسى يولداشلارينا باشلار حكايىت
 ايلر لە قىينىدىن - قودادان چو خلى شكايىت
 سوپىلر لە گۈرۈم قىنانامى پىس گۈنە دوشسون
 آللاد نه او لاردى كى ، گۈرېدىم دىلى شىيشىسىن
 هونە يو وورام ، ياتىكىرم ، ائودە بىڭىمير
 هى يالوارىرام شىطان آتىندان يئرە ئانمير
 هىچ بىرزادى عنوان ائله يىب ، نعرەسى قالخىر
 هر گۈن دىئىننير أوستومە ، عىرانىنى چالخىر
 بىر گۈن ئوييمىز ، شام باشمىز غصەسىز او لمور
 هى نىغى - نىغا ، بى پىسلەمەدىر ، انگىي يورو لمور
 ائودىر آدى ، آمما ئوزۇ بىرپارچا خىمنودىر
 هر بىراىشمىز ، هر زادىمىز او دىرىر ، آلاودىر
 گاھى چوبوغۇن توللورى بىرذە او تانمير
 پىس - پىس نە گلىير آغزىنا ساپلىير ، پىسى قانمير
 آخشام چاغى وقتى كى أرىم گىلدى بازاردان
 يوخىدىر حىاسى قويىماز او نۇ دىنجه لە بىر آن
 باشلار كى فلان زاد ائله گىلدى ، بىلە گىتدى
 (عصمت) بىلە ايچدى ، بىلە كىئچدى ، ائله گىتدى*
 او غلاندا بوياندان يىشكە بىرمىغىلە باشلار**
 دىبىدە يوسۇز أوستە يارىلار بىرنىچە باشلار

* توپلايان طرفىندان اصلاح اولدو
** ملاقىطە

واللاھي جوان جانيمي بوائوده چوروتدم
 هئچ قانماديلار هرنە دوروب ياخشيليق ائتمىم
 ازبسكى جانا گلەمىش اوھرزە دىلىنەن
 ئولمور كى ياخام قورتولا بو كافتار اليىندن
 بيرياندا او بالدىز قانيمى شىشە يە تو تموش
 عقرب كيمى سانجىر منى هرگون (آدى باتمىش)
 بيرگون منى قىئىم آغاجىن آلتىنا سالدى
 هئچ بيرزادىن اوستوندە دۇگوب طاقتىم آلدى
 يوخ بيرائلە ئو، قىنانادان اولميا نالان
 چوخ ياخشى دئىيب بوسؤزو تصنىف يازان اوغلان :
 قىنانا - قىنانا ايلان قىنانا گلەنلىرىن ائودە چالان قىنانا
 هر بيرسۇزو يالان، پالان قىنانا يو خدىرىر بوندا ايمان
 ائولىرده سالىپر قان

□ □

بوسۇزلىرىلە آخشاماد كە انگە وئەرلر
 گون باتماقا وقتى كى بير آز قالدى گىئدرلر
 بيرقدار كىچىنەن سورا، گىلدى ئوھ اوغلان
 گۈردو بزە نېرقىز، قارىشىپ انېيگە - كىرشار
 باخدى قىزا گۈرۈسۈن نىشىجەدىر انسانىا بنزەر
 واھ ! واھ ! نە گوروب ؟ گۈردو كى بير حيوانا بنزەر
 گۈيا كى بالام كوفته يە قاش - گۈزدو ياخىبىلار
 بير جانلى ولىمدىن اونا قول - قىچىدى تاخىبىلار
 ائولىرده او شاغە دئىھەرىيڭ رسمى ، سەن - من :
 «خورتان گلەر ايندى سەنى وئىرم او نا دىنسىن !»
 خورتان كى دئىپەرلىر ، او عبارتدى بوقىزدان

بئر - بئر او لونان سىسىدە حكايىتدى بوقىزدان
 سېپگىل تو توب هر عضوينى مانىندىكوا كېب
 آغزى ، گۈزو ، بورنو ، بىدنى نامىتناسىب
 گىشتى ياخينا با خىدى نه گۈردو ؟ باشى دازدىرى !
 يانلاردا تو كى گۈرسىنير آمما اودا آزدىرى
 ساچ عىرتى ، انلى دوداغى وردىنەن پىس
 صورت ائله چىرىكىن دى خاتىن جان نەنەن پىس
 سىيماسى چوپورلۇقدان آياق داشينا او خشور
 دوزسوزلۇغۇ ، ياستى دىلى قارداشينا او خشور
 از بىسکى كىفىيردىر ، ايكى باغ سوزۇويه دگىز
 هېچ كىس بو كىفىيرلىكىدە قىزىن نازىنى چىخىز
 گۈردو او دئىدىكلىرنە كى واردىر سۆزە چىخىدى
 كىشىف او لدو يالان و عده حقىقت أوزە چىخىدى
 بىووضىعى ، بىو اوضاعى گۈرۈب گىشتى خىاله
 دئوندردى أوزۇن صدقىلە رب متعالە :
 «اللاه نه قضا دىر بوقضا باشىما گىلدى ؟
 نە بد عمل ائتدىم كى ، بىپاداشىما گىلدى ؟
 آلللاه گۈرە سن بويوخودىر گۈردىكىم ايشلر ؟
 ياكۈزلەيم البت قاماشير ايليرى پر - پر ؟»
 گۈردو كى دوشاب آلمىشىدى . چىخىدى مىرىبا *
 ووردو ايكى اللئى باشينا بىر نئچە شابىها
 گول تك سارالىب ، سولبى بىو اوضاعى گۈرنە
 بىلدى دوشوب آهو كىمى بىرقانلى كىمندە

* بى بىت اصل نسخەدە يو خ ايدى

بير لقمه يه بنزير ، اودا بيلمير ، آتابيلمير
 بير درده دوشوب ، بير گشجه ياخشى ياتابيلمير
 ئوز ائولارينه اوون گشجهدن بير گشجه گلمير
 هر قدر دوا صرف ائديرى ، دردى دوزلمير
 آواره قالىب بيلميرى آيا هارا گشتسين ؟
 نقدىيەسى يو خىدىر كى ، چخىب بيريانا گشتسين !
 هرياندا دئىير ئوز - ئوزونه : « ئول گىلن اى شوم ! »
 بوفىكىر دوشوبدىر ئوزونو ايليه مسحوم
 بوضعي دوشوندو كجه ، دئونوب رنگى قارالدى
 كىفسىزلىدى ، بيرياندا دوشوب آخ - وابى سالدى

اوغلانىلە قىزىن دعواسى

بير گون قىزا ائوده دئى : بىسىرى بورا گلمه !
 چىخ گشت آتايىن دخممىسنه ، بيرداها گلمه !
 خوشدىر منه ئولمك ، سنى گورمكدىن ھمىشە
 ووردۇن بوجوانلىقدا عجب ، عومرومە تىشە
 اوغلان كى قىزا ايلەدى ئوز خشم و عنابىن
 قويدۇ دىبىنە بير بېر او قىزدا جوابىن
 اوغلان بير آغاج قاپدى قىزا ايلەدى حملە
 آللە ئوزو عالمى كى ، قىز دوشدونە حالە *
 بيرياندا چىرا غىڭىچىدى ، اوياندان شوشەسىندى
 دئندۇ دئى : « بىللەم سەنە من نىلرم ايندى ! »

* قافىه نىن يانلىشى بوردا آيدىن دىر

بيردنده گنك اوزبورومه بير گئويه قاخدي
 دگدي ، ائله يانديردى او بىچارەنى ، ياخدى
 گئرمور گۈزو ، يانمير اوره گى ، هشچزادى قانمير
 قىزدا نەقدەر الله شىر ، او غلانە باتانمير
 هريانى گليردى دقارانلىقىدا چاليردى
 بيريانى ايليشسىدى قوپاردىردى ، ساليردى
 ووردۇ اوقيزا نېشمىسۇن تورشولۇ آشى
 شىشىدى ، هئرەلندى قىزىن ، آغزى ، گۈزو - باشى
 شرم ائتمەدى بو ظلمى ائدىن وقتە خدادن
 باكى ايلەمەدى مەحکەمى روز جزادن
 «آى واى دەدە ئولدوم ! » سسى افلاكە او جالدى
 بير گوشەدە بى حس دوشوب ايلەجه قالدى
 ويردى يازىغىن دىلدە بودىر : « ياندىم ايلاھى
 ئولدوم ، يارالاندىم ، آخى او دلاندىم ايلاھى ! »
 اوز - گوز يارىلىپدىر ، توتوب هريانى تىلىت قان
 گلمىر نفسى آغليا ، ايلە دوشوب حالدان
 باشى يارىلىپ ، سينەسى نىن قانى آخاردى
 دوشموشدى دىرەنمىشىدى گۈزو ، ايلە باخاردى
 يوخ بيرنفر او ائودە دئىه او غلانا بير « هؤش ! »
 ائششك كىمى ووردۇن بونو ائتدىن نىھ ناخوش ؟

اوغلانىن معروفتى

افسوس بوغوغادە او گون او لمادى بير كىس
 بو اىشىدە دئىسين او غلانا : « بد بخت سىين كىس !

گل چیخ بو او تاقدان ، دالى كشچ ، بير جه او تان بير
دولدورسيغارين چكچ بالا ، بير شانوي قان بير
زىيىنده ده گيل اوغلانا ، آروادلا ساواشماق
بىر باشى كسىكى بير قىز ايله باش - باشا قويماق »

□ □

يا خشى - پىسى ايرانلى نهوقته قاناجاقدىر
يا خودالى نين دال - قاباغين آنلا ياجاقدىر
خلقى خوش اولان كىسلىر ، انسان دئىھەرلىر
كىر عكسيينه اولسا اونا حيوان دئىھەرلىز
ئوز قونشونا دورگشت من ئولوم عبرت ايلن باخ
اوندان سوراڭل ، آروادينا غيرتىلن باخ
بىر گئور اولارين وضعىينى ، كسب ادب ايله
پىش چكمە آقام بىلەدى ، تر كى نسب ايله
بىلەم كى نهوقته ئوزونه بىر گله جىكسن ؟
حىشيتىنى هانسى زاماندا بىلە جىكسن !
بو يېرده عزيزىم سنه بىرياخشى سۆزۈم وار
گئور ، بىشىنە باتسا ايله بونو عىلە رفتار
گئوردون كى يوخوندىر عىالا مىل و محبت
سازلا كېيىنин ، وئر طلاقىن ، بوشلا او ساعت
نه اينكە دوروب ايلەيەسن بىرسۆزو عنوان
بىچارە قىزى ايلەيەسن قانىنا غلطان
عورت دئىديگىن گئزدىر ، او نو ايلەمە معىوب
اولموش بوياز يق شرعاً و عرفاً سنه منسوب
آرواد دئىديگىن منظرەي روض جنان دىر
قوربانىن اولوم ، دئىيەمە او نو ، وورما آمان دىر

حڪماً سىزه عرض ايله ميرم من دئىهن او لسون*
بىر ايش گئورون ، آلاه و پىغمبر سئوھن او لسون

قو نشو لارين تؤ كولمهسى

بارى ، بىزى مطلبىدىن او زاق سالدى بو گفتار
بو فاجعه نىن كسرىن ائشىت گئوركى ، نەلر وار
دامدان - باجادان بوسسە همسايدە تؤ كولدو
سسلىنىدىلر : « آخىر باشلى داشلى ! بوقىز ئولدو
ھېچ بىر گئوروسن ، قدو قوارەندىن او تابىدىن ؟
بو عاجزى دئيمىكىدە نە گئوردون ، نە قازاندىن ؟
تەصىرى ندىر ؟ بوقىزى سالدىن بئله حالە !
گئورز دىمەسىن آلاه ، بئله بىر عقل و كمالە ! »
بو سۈزلىرى او غلان ائشىدىپ ، دوردو اكىلدى
دەلىيىزدە بىر آز دوردو ، قولاق وئرىدى چىكىلدى
باشلارلا ائدرلر قىزا بىر قدر نصىحت**
دنىيا بئله دىر ، تف بئله دنىالاره (عصىمت !)
بسدىر بوقىدەر آغلاما قىز ! تازە گلىين سن
شكىر آلاها هىربىر زادى بىلەمىكىدە درىن سن
أر - آروادىنى گاه وورار ، گاه سئوھىر دە
گاهى گئورە سن پالتار آلار ، گاه دئىيەر دە

* بىت اصل نسخە دە گئورنەدى

** دىگر نسخە لىر دە بىت بئله دىر :

باشلا لا قىزا سو يە ماقا بعض بىانات

بو نحو يە ايلله او بىچارەنى اسکات

يائماق بو ايши اوردا - بوياندا تو خوناندир
 هئچ بيرزاد ايله ، خلق آداما عيب قوياندир
 بيهاره گلين ده نه دئسين ايله با خاردي
 ياش حلقه ووروب ، گؤز لرى نين ياشى آخاردى*

اسكى يو وانين عقيدهسى

بير آرواد اوياندان ائلهدى بوسۇزو اظهار :
 من آنلامىشام فكرىم لە ، بوردا بيرايش وار
 جادو !! ائله بىلر بولارا ، آندايچەرم من
 شك ايله مز هشىچ كيمىسى بوعرضىمىدە يقىناً
 باجى ! آدامىن عقللى وار ، انساندى ، قاناندир
 سىن بىلە خىال ايلەمە بىر اسكى يو واندир
 گولگۈز باجى بير فالچىدى مشهور ، جهاندا
 سارى آلى دن چو خدو مرىدى مارالاندا
 بير فالچىدى عالمىدە او نون مثلى تاپىلماز
 گرمىن دئىيەسىز ، علمىدە بير كىس او نا چاتماز
 ايضاً گؤبۈن آلتىندا نه ايش وار با جاراندىر**
 چوخ مشتريسى ايندى او نون بير پارا خاندир
 بو ايشلىرى بىلمىكىدە غربىيە الى واردىر

* بير نسخەدە بىر مىصرع بىلەدیر :
 باران كىمىي قانلى گؤزونون ياشى آخاردى
 ** آشاغىدا كى بىت اصل نسخەدە يو خدىر :
 دۇندو بير يسى : گىللۇخ ھامى صبح زمانى
 با خدىر ماغا بوردان گىدرۇخ جملە نهانى

چو خ مشتریسی وار ، ائله بیر اردو بازار دیر
 با خدیر ساق او نا ، با خماق همین دستی قانان دیر
 بو ایشده مهار تلی دی ، سانکی چالاغان دیر
 بو سؤز لری بیر - بیر هاموسی ائتدیله تصدیق
 تازه گلینی ائتدیله با خدیر ماغا تشویق
 قافدیر دیلا ، بوردان گئده لر فالچی به باهم
 بو فیکری ائدب ، ایله دیلر جلسه نی بر هم
 صبح اولدو ، گلیب ایچدیله بیر چو خلو شیرین چای
 آق ائو لاوشین تیخدیلار ، هم با غلاد دیلار پای
 چر شاب - جورابین گندی گلین ، گشتی گشینندی
 دؤندو دئدی اوز کلفتینه : « گللم ایکیندی ! » *
 او ندان سورا دوردو هاموسی چیخ دیلار ائدون
 گولگز باجی نین دخمه سینه گیر دیله جمعاً
 گولگز باجی گلدی ، هامویا ایله دی خوش - بشش
 دؤندی دئدی یانیندا کینا : « کور سونو بیر ائش ! »
 بو قسم له دؤندو بیریسی ایله دی گفتار :
 « گولگز باجیا بیر بالا جا ز حمت میز وار !
 باخ - گئرنده دیر آخیر بو قیزین در دو بلاسی
 وارسا ؟ او کتابوزدا ، وئرین بخت دعا سی
 آز قالدی بو قیز ، در دو مصیبت دن او سانسین
 یوخ تاب و تو انى آیاق اوستون ده دولا نسین »
 گولگز باجی گلدی یاخینا ، آچدی کتابی
 دؤندو دئدی : ایندی دئیه رم یاخشی جوابی

* بو بیت ده اصل نسخه ده گئرونمه دی

نشريله بوسؤزلر کى عزيزيم يازيرام من
گولگز خالا فرمایش ائدنلردى تماماً :

«گولگز باجى أوزتوب اورا گلنلىرىن بيرىسىندن سوروشورکى :
دئينىن گۈرۈم بوخانىم گلىن نەبارىدە باخدىرىماق اىستەبىر ؟ بخت طرفىندن ؟
اولاد طرفىندن ؟ أر طرفىندن ؟

بو سؤزلرى ائشىدركىن آروادلار بىر - بىرىنىن اوزونه باخاندان
سورا ، تازە گلىنە اشارە ائلهيىب دئىيرلىر بوخانىم اىچون أزو بخت
طرفىندن باخدىرىماق اىستەبىرىيڭ .

ائله کى گولگز باجى بونلارىن منظورون بىلدى آياغا دوروب
طاقدىجان بىر بورونج جام گۈزىرۇپ سوايله دولدوروب بىرسكە ايلە
ووروب بوسؤزلرى او خوماغا باشلايىر :

ياندام - ياندان - ياكامل - ياشامل ، سنى آندۋئىزىم هوشه - موشه -
تىهاشوشه - كەكھاھويسا - وھ وھاھويا - كەھوا - سھوواھو - قاوهامو -
ماوهaho - آھى - تاهى اجنەلر شاهى بوخانىمین طالعى نەجوردىز ؟
(مؤلف بوقسمتى مفصل شرح ائدىب، چون بوزماندا بوكىكلىرى
هاموبىلىر داھا بوخرافاتى حساباگتىرن يو خدىر ، اونلارىن هاموسىن
گتىرمىگىندن ال ساخلادىق ، تامىحتم قارءلرىن باشىن آغريتىمىيماق .
خلاصە فالچى بؤيو كەپول آلىب بىرقۇيون توکى ، و نىچە بىر بىرە
دو گونلىميش ساپ وئىر كى گلىن بختى آچىلىپ أرى لە سازش ائتسىن).

گلىنلىك بوشانىماسى

گىلدى ائوينه گۈردو يئنه زمزمه قالخىر
آرتىر ھامى گون چوخ يشكە بىر ھممە قالخىر
گۈردو نىچە گون چىكى زىمت هدر اولدۇ
نەبىر او دعمالىدە كى آلدى اثر اولدۇ

محصور اولوب آخیر بوناکى ، تىزلى بوشانسىن
بلكە آتا مولكوندە بيرآسودە دولانسىن

□ □

بىر لحظە وئرىن سۆزلىرىمە بىر جە اجازە
تادوشمىھىز بىردى بىلە سوزو گدازە
ھر وقت كى أوز قويىدو بىزە دردو فلاكت
اولموش سببى يالنىز اونون عىين جهالت
گۈرسىدى از لىدن بوقىزىن صورتىن اوغلان
اولمازدى بوايىش دىيىدە بىلە چاكىڭرىيان
بىشىگۈن ياشاندان سورا بىردىن بوشامازدى
دؤيمىزدى ، چىغىرمازدى ، ئۇزوندىن قوواما زدى
وار ئىلچى خانىملا ردا همىشە بىلە عادت
ھر كىم اولا را ايلەسە بىر چو خلو محبت -
بىر گۈزلىرى چېپ ، صورتى پىس ، هيكلى ھايھاى
ۋئرسە نەنەيە ، عمىھى بىر بولۇ چوبۇق - چاي
سويلرلە بىلە بىرقىزا : « واللاھى ملکە دىر
ھر بىر زادى ياخشى ئۇزو بىئۇ لىكەدە تكى دىر »
وقتى كى ائشىتىدى بىلە بىرسۆزلىرى اوغلان
آغزى سولانار ، عقللى چىخار فورى باشىندان
وقتا كى گللىن گلدى ، گۈرر خورتدا نا بنزىر
يوخ عقل و كمالى دئىيەسەن حيوانا بنزىر
اوغلان قىزى گر گۈرسە جانىم معركە قالخماز

* ئۇزگە نسخە لىردى بىت بىلە دىر :
ھر بىر زادى ياخشى أوزو بىر پارچا بىزە كى دىر

هئچوقت دوروب گئرمەدىگى اىشلرە باخماز
 لازىمدىر قىز - اوغلانىن او لا حسن و جمالى -
 بىرپايدە ، هرتك - تكى نىن حد كمالى
 اوغلان كى قىزى سؤيمەدى اى مايهى تلبىس !
 بدبخت او لار آخىر ، او لار آلودەى سفلیس
 اوچ آدى كى افكارىم اولوب بوردا گرفتار
 تايىنكى او دا دوشمىھ بوتازە جوانلار
 اوغلان كى ، قىزى آى خالاجان گئرمەميش آلدى
 طويدان سورا اىشلر او لاجاق پى سره سالدى
 سن بىلە خىمال ائتمە بو گئرمەكده هدردىر
 من سۆز و ئىرىم ، بىر بىلە قىز عومرە بىتەردىر

آتالار آيىق اولون !

قىزلار گر كى او لىسون مدنى ساھەلىيندە
 سعى ايلەسىن اخلاق و كمالات أوزەرىيندە *
 ئور گىنسەلر ائو اىشلرىنى ياخشى ياشارلار
 گىئتىدىكچە بو اىشى دولا نىب اوستالاشارلار
 مكتىبە گر كى درس او خويوب علمە چالىشسىن
 سئويسىن وطنى ، ھم وطن عشقىلە آلىشسىن
 بونلار گىلمەجكە نسلە ، مربي او لاجاقلار
 مىھن آناسىندا يىشى ايلەمام آلاجاقلار
 افسوس بولار سئو يىگۇ خىاللىھ ياشىرلار

* قافىيە دوز گون دە گىيل

بوباره ده هم ياشلاري ايله دانشيرلار*
 فيكرينده بويوخ دير ، او لا ماهر ائو ايشينده
 ياينكى يوماقدا ، ياماماقدا ، تيكيشينده
 آنجاق ئوزونه زينت ائده شام و سحرده
 پيس - پيس گوده ، او غلانلارى خلوت كوجه لرده
 سنى يتشيب اون بشه ، هئچ بيرزادى قانمير
 عيبين ده دئينده دئينير اصلاً او تانمير
 تيلكمك بيراوشاق پارلتارينى گلمير اليندن
 آما هامونو سانججابيلير هرزه ديليندن
 فيكرى او خويوب - چالماغا مايل دير از لدن
 هر گون ساليرى أردن ئوتىر بيريئكە شيون
 بيرقىز كى ، جانيم آنلامادى عفت و عصمت
 قويما دولانا ئوز باشينا ، ايلهمه غفلت
 بيرقىزداكى ، ناموس و كمالات تاپيلماز
 بونكته نى بيل كى ، گله جك نسلى پاك او لماز
 او غلانلارا بيرقىز كى ، دوروب ايلهدى قاش - گؤز
 بىلە گۇرونور واردىر او قىزدا تازا بير سؤز
 بسىدىر آنالار ! قىزلا ريزى حفظ ائلەيىن سىز
 گۈزدىن كنارا قويما سىز ، او لمازلا بىلە هىز !
 بيهوده ائويينده أو توروب ، يادولانىنجا
 چىخ گئت قىز ايله ، يابيريسين يوللا دالىنجا
 قىز سو يىلەسە ھر وقت : تىاترا گىنىدىرىم من
 يابولداشىنى گۈرمك آدىلە چىخا ائودن

* قافىدە يانلىش وار

بو حىلەلرە گول يئمە ، بىل باش سرىيماق دىر
 گئتسن گئورجىسىن كى فلان باغدا قو ناق دىر
 بعضاً گئتجەلر غفلتاً آل خطيينه باخ سن
 گئور دىكتە يازىير ، ياسنى چوخ - چوخ سئويرم من !
 بوقىزلارين اخلاقى بىر فاسد او لوپ دىر
 هر هانسىنى كە دىندىرەسەن عشقە دو لوپ دىر
 مادام آنالار ، يآنالار بىلە ياتىبىلار
 قورخمادە شرافتلىرىنى چوخ دان آتىبىلار

آى آنالار ؟ !

وادار ائدىردى بوردا منى لازمىدى عشق
 تاينىكى وئرم بىر پارا انسانلارا سرمشق
 وئرمە قىزىنى ، وئل دولانان هرزە جوانە
 بىجا يېرده دئوندرمه الف قدى كىمانە
 گر ايليهسن بىر بىلە اشخاصىلە وصلت
 دائم ائده جىكسن ايشىنى درد و مصيبةت
 بونلار ھاموسو هرزەلىگە عادت ائدىبىلر
 بواىشىدە او شاقلىقدان ھايغان گىلدى گىندىبىلر
 بونلاردا ازلەن نەحىيا واردى ، نەعصمەت
 فامىل اىچۇن ھرتك - تكى بىر مايهى زحمت
 عصمىلىلىرىن عصمىتىنى الدن آلانلار
 بىچارە آتا ، يآنانى دردە سالانلار

دىن سىز بوجوانلار ، حاجىلار ، حاج زادالارد ير *
 خلقىن قىزىينا چون ارىشىلار د بولاردىر
 افسرلىر اىدىب حاج زادالار دسته سىن ابطال
 عياشلىق اىچون هر بىرىسى بىرىيئكە مارشال
 بونلاردىر همىشە خانىمىي يولدان ائدەنلر
 ياكى دالسىنجا ائله دوردە ملى گىشىنلر
 بونلاردىر همىشە بوجنانىتلە باعث
 آيدىن گۆز ئونوندە بوخيانىتلە باعث
 يولدان ائلەن ، بىردى او كافتار قارىلاردىر
 بو اىشدن ئوتىر ، الده نىچە دستىكى واردىر
 چوخ قىز لارى بونلار آپىرىپدىر آناسىندان
 بوائودە ، اوائودە دولانىر زاروپريشان
 بو فاجعەلر ، چوخ ائوى ويران ائلە بىبىدىر
 عصمتلى لرين باغرىنى آلقان ائلە بىبىدىر
 بىلمىز لە كى هر كىم نەاكرسە ، بىچە جىكدىر
 بومىوهلى زھرين سولاريندان اىچە جىكدىر
 گر ئوزگە لرين خلق آرا ناموسىنا باخسان
 ناموسىنا قطعاً باخاجاقلار ، بونو بيرقان !

عصمت سىز جوانلار

بىر عددسى كويينا كى اىچەر (كافه نوين) ده
 قور تولماق همن هر بىرى بىرجىندا ائۋىندە

* بو شعرلر ۱۳۰۷ يازىلىپ او عصرىن افسرلىرىنە و حاجى زادالارىنَا

غايدىر

صبيحة كيمى چالماق ، او خوماق ، رقص ائله ماقدير
 بير - بير لرينه هرزه دئمك ، ياد الاماقدير
 جيندالار يله بسکى هم آغوش او لو بدير
 افكارى بوتون جيندالار عشقى له دلو بدير
 سفليس له ، سوزاك ، ائله بير رخنه سالىب دير
 دردين اثريندن سولو رنگى سارالىب دير
 بير جيندادان ئوترو تانيش ايله دالشارلار
 بعضاً او زانار سؤزلرى بيردن ساواشارلار
 باش - گۆز ياريylan ، ياديديلن و قته چىخارلار
 بير لحظه دوروب ساغ - سولا دقتله باخارلار
 بير كىس او نو بو حالتله گئورميه بلتكە
 يايىنكى آزان گئورسە او نو سالمىا بر كە
 وقتى كى يشتىشىدى ائويينه خادمى سىسلر :
 « تىز گل كى ، قارانلىقدا يىخىلدىم يئره اصغر ! »
 هر كيم او نو گئورسە قوه موندان - تانيشىندان
 هر تىك - تكىنه باشلىيەجك بير بىلە دستان

□ □

بويشىرده گر كى آنلىيان انسانلار آلسىسين
 او غلان - قىزىن اصلاحينا بير ذرە چالشىسين
 بير قومده فرهنگك اىگر او لاماسا بىلسىين
 هرياندا ئوز اخلاقينا لا زىمدى كى گولسىن
 مادام بوملىتىدە ياشىير جهل - جهالت
 افسوس چتىنىدىير تاپالار نور سعادت

آى آتالار ! آى آنالار !

دوستوم ! أره وئرمك قىزىنى او لسا خيالىن
وئرمە ائلە شخصە ، چوخالار درد و ملالىن
بونكىتە يە چوخ ملتفت أول ، اول ايشىنده
تايانىكى سورا بارماقىنى تو تما دېشىنده
تصديق ائلهسىن ، دكتر حاذق او جوانى
بو قسم كى : يوخ بوندا ائلە درد نهانى ؟ !!
فيكىر ايلەمە بودىد ندىن او لموش عبارت
سفلىس لە - سوزاكى دئىير اهل طبابت
دكتر يازىسى گر او لا دامادين اليىنده
او لماز گله جىكە مرض آثارى گلىنده
بو اىشىدە گر كى دكتر ائدە دقت و تحقيق
دولتلى لە پول زورىنا وئرمىھ تصديق
بىل بوسۇزو ، دكتردە اگر او لاما و جدان
حتماً وئرە جىك او غلانا تصديقى يالاندان

شاعرىن مصلحتى

بىرده بونوبىل ، كى ائوى نىن واردىر اساسى ؟
يايانىكى بيرعىنكى دى ، فقط خشگە عصاسى !
يعنى جىبى خالى ، پوزو عالى بير آدام دىر
گويا بو آداملار او نا مخصوصى غلام دىر
گىشىن گۈرە جىكسن ائوى نىن هېچزادى يوخ دىر

بىر بوللى افاده دئىهسەن ، آى نشجه چۈخ دىرى
 هر چىند سىزە عرضىيم او لور عىن جىسارت
 وئرمىك قىزى بوشخىصە سفاهىتدى سفاهات !
 كىشىچىدىك بويانا ، وار بىرائۇي ، هرزادى طىبار
 حمالى توتوب ، ئو داشىمماقدا نە ثمروار ?
 ياخونچا توتوب گۈندەرسن سايىسىز - حسابىسىز
 بىرقاطира فرشىن چاتاسان ، هريانى خابىسىز
 يېر - گۈئى دئىه لەر گىلدى ائله ، گەنتدى تجمەل
 قىمتىدە آغىر ، ظاھرآ آممە ئوزۇ يۇنگول
 خونچالارينا باخسان آدى وار ، ئوزۇ ھېچزاد
 ھەچ او لدوغونا ، خونچالار ايلير ئوزۇ فرياد !
 مقصودى بودىر قىناتانىن نەواوار ، آلسىين
 ياخشى - پىسىنە باخميرى اىستېر ايچى دولىسون
 هر كىيم بوقىدەر خونچانى گۈرسە دئىه واه - واه
 (أوغلان آدامى) گۈرسە دئسىن چوخلى ماشاللاه

بىھۇدە تىرىيقات لار

ائولەنمك ايشىن بواقالار چونكى ائدىب سخت
 باطنىدە ائدىبلەر كاسىب اوغلانلارى بدېخت
 اوغلانلار ايچيون بىرىشكە دستانلار آچىرلار
 بوگل - گۈتورە قدرتى چون يوخدو قاچىرلار
 يېنىڭكە ، موشاطا - اسگى يويان - تىلتە ساتانلار
 ساغدىش ، قاش آلان - زىرناچىلار - دامداياتانلار -
 كىسىدەر بوناشرلىتە ، او نادون ، ماھجانا چىرت

داماددن ايستهर هره بيرگوشده خلعت
 ناچار اولار اوغلان كى ، دئسین : « آنلاماديم من !
 من ايستمهدىم بوقىزى ، وئردىم سىزه اصلما »
 بونلار سبب او لموش كى ، كاسىب ائولنه بىلمىر
 سققال آغارىر ، بىل بو كولور ، دىللنه بىلمىر
 آخىرده بودا پاك قانينى ايلميرى ناپاك
 سفليس توتور ، ياكى اولور شانكىر و سوزاك
 بو ايشلره باعث ، حاجىلار ، خانزادالارد بير
 خلقين ائويينى چونكى يىخافلاردا بو لارد بير
 بو نلاردىر آچان كاركره ، توده يه زحمت
 نسلين قاباغىن سد ائلله يىملر بوجماعت
 ائولنەك ايشين ساده ائدىن نسل چوخ اولسون
 دوغسون آنالار ، تو پراغمىز مەرىدەلە دولسون !
 داماده - قىزا خرج اولونان پوللارا وار ، يېر
 باغلا اونو بيردىسما ، داماده آپار وئر
 بو پوللارى سرمایه سىنه ائتسىن علاوه
 بوندان سورا قطعاً اولا جاق خرجى اضافه *
 بو پوللار ايچون بيريازى آل ، ساخلايا ائويىندە
 بو قبض سنه لازىم اولار بيرئىچە گوندە
 بو سۆزلرىمەن حسلىنونو ، اهل ادب آنلار
 آمما ئوزۇنۇ آنلاميانلار طرب آنلار

« سون »

* بوردا قافىھ دوزگۈن دە گىل

آزادلیق باهارى

صبح آچىلىپ ايشيقلانىپ عشقلى كاروان گلىر
نغمەلرى جرسلرىن ، سامعەيە روان گلىر
حق يولونو گىندەنلىرىن ، عشقى فلكدە گؤرسەنير
سسى بورو يوب سمالرى ، سۇيگولو قىهرمان گلىر
دستە - به دستە دورنالار منتظم حالىلە گىندىر
تفرقەنسى سۋەنلىرىن باعچاسىنى خزان گلىر
قول - بوداغى چىنارلارين قوشلار آشىان او لوب
خلقى آيتىماغا چىخىپ ، سىلسلىرى هىزمان گلىر
غفلت لە ياتانلارى ، خوش يوخودان او ياتىماغا
نغمە گلىر ، نوا گلىر ، بىرده نسيم جان گلىر
پروينىن آغ شمايلى گئۈزدو ياتان جماعته
باشلارينا ياتانلارين ، دهشت ايلە دومان گلىر
بىر گونشىن جمالىنى ، خلقمىز آختارىر ، گؤرە
سويلە گئۈرۈم كى بىر گونش يوردو موزاهاچان گلىر ؟
پرچم عدىنى قالدىران ، خلقى حياته سوق ائدن
شانلى ، شرفلى بىر باهار عالمە ارمغان گلىر

انگلیس نؤکری سید ضیاء‌یه

لای - لای دئمه ، ملت آیلیب‌دیر داها ياتماز
اللشمه بئله ، هئچ کیم حیاتین سنه ساتماز
من مرد اوغولام ، بیل کی قانیم پاکە و تمیز‌دیر
بیر کس او كثیف قانیوا ، ئوز قانینى قاتماز
بیھسوده منه سویله‌مه ال چك بسو ائلیندن
غیرتلی اولان ، طایفا - تیفاغین ، ائلین آتماز
من عباشقى بىم سؤیگۈلۈمۇن عشقى يېلۇندا
بیر عشق منىم عشقىمە دنيا بويى چاتماز
بویولدا چىغىرما ، ئوزونو زحمتە سالما
بیر كىسىدە اگر ياتسا ، سىسىن كال دیر او ياتماز
هر كىم كى سالار ملتىنى درد و بلايە
ڭىر معرفتى اولسا ، باشىن بىردىن اوجالتماز
ساغ كؤندومە كىچىدىكە يىدىن ياخشى اليمدن
دنيا بويى درمان اولا ، بو درد ساغاتماز
من اعتمادىن فَكَرِينَى بير پايىدە گۈردوْم
بۇ عشقىدە ئوزگەنە دئىن بئىنинە باتماز

پروانه - بولبول

چمندە بىر گىتجە احباب لە او تور موشودوق
بساط عىشى دوزلدىب ، ترانە قورموشدوق
آدى چمن ، ئوزو باشدان - باشا قىزىل گول ايدى
باخاندا هر طرفە ، بىرساچاقلى سونبۇل ايدى
اسەردى بوردا صبانىن نىسيمى هرياندان
ائىردى تازە آچىلمىش چىچكلىرى خىندان
او شخصىلر كى ، سؤير شانلى نوباهارى گئورە
گر كى بۇ باغدا ائدىب سئير ، روزگارى گئورە
گئورە گوزوايلە كى ، عشقىن باهارى بوردا ياشار
گزىنە لالەلر انسان آياغينا دولاشار
بىلە مکاندا اولانلار ، يازارلار عشق سۈزۈن
نشان وئرلە بوتون اهل ذوقە ، عشقىن ئوزۇن
چىكىرى شمع ، گۆزۈم قارشىسىندا شعلەسىنى
سالاردى آى كىيمى ئوز دئورەسىنده ھالەسىنى
اوچاردى شمعە طرف دستە - دستە پروانە
ئوزۇن اودا - كۆزە وورماقدا مىد - مىدانە
آتاردىلار اودا ، جانان يولۇندا جانلارىنى
ۋئەردى هربىرىسى عشقىن امتحانلارىنى

طریق عشقده بیلمزدی هئچ بیری ئوزونو
 يانیب دئیبر دیله سمسیز اور کده کی سؤزونو
 بیانه گلمنز ایدی انتهاسی بو عشقین
 اور کده نقش اولونوردو صفاسی بو عشقین
 بو عشق جاذبه سی عاشقه نصیحت دیر
 نهاؤن ، نهیوز ، ائله مینلر جه درس حکمت دیر
 بو عشقدن قاچان انسانلارا جفا قالاجاق
 جهاندا عشق سؤزوله بو ماجرا قالاجاق
 بو عشق فلسفه سی سالدى چوخ خیاله منی
 غم و ملالیمی پوزدو ، گتیردی حاله منی
 دوروب بوبارهده چو خلو تصور آيلر دیم
 گزیب باخی ، دولانیب ئوز - ئوزومه سویله ر دیم :
 گر کىدیر عاشق اولان عشق او دیله او دلانسین
 ئوزون اودا - کئزه وورسون ، يانیب آلاولانسین
 بوفیکر له واریدیم اوردا بیر نئچه ساعت
 بوراخما بیردی خیالیم منی اولام راحت
 اودم قولاغیما بیر آشنا سسی گلدی
 گندھ - گئدھ بو سسین انعکاسی یو کسلدی
 دئدیم : کئنول گئرەسن بو کیمین ترانەسی دیر
 حیاته چاتماق ایچون عشق ، گول باهانەسی دیر
 بئش - اوں قدم گئوتوروب بیر قزیل گولو گئرە دوم
 او نون تیکانلى بوداغیندا سونبولو گئرە دوم -
 دئیبر : فغانیله پروانەیه اور ک سؤزونو

غم ايله‌مه بوقدره ، سالما محتته ئوزونو
زمانه‌ده سنه اقبال وبخت قارداش دير
بو افتخار هميشه سنين له يولداش دير
كىدىب او سؤيگولونين حسرتىنده جان وئريسن
وفانى سؤيگولونه صدقله نشان وئريسن
منيم تېك او لىماسىن هىچ كس گئوروم بوعالمده
قانا دئونور اوره گىم ، ظلم او دىلە هر دمده
خزان يئلى اسەرك سولدورور قىزىل گولومو
يانار اودا ايچىرە سالىر ، گۈز ئونوندە سؤيگولومو
او ديركى ، نالە اولور قلب عاشقانىمده
ياتانميرام كىچە - گوندوز ، ئوز آشىانىمده
منيم جهاندا نصىبىم بودىر ازىل گوندن -
جفای خارە دۆزوم ، يالولوم جلاى وطن
وطن محبىتى دير ، بولبول بودرده سالان
تمام وارلىغىنى ، شن حياتين الدن آلان
وطن محبىتى اوزرە جفای خارە دۆزەر
غم و بلايه دۆزەر ، هربىر آه وزارە دۆزەر
وطن محبىتىنى درك ائدىن بوبولو دن
يانيرسا آيريلا بىلمىر او سؤيگوسو ، گولدن
وطن دن ال گئوتورن ، دربدر ياشار ، داغىلار
نه قدر اولسا حياتى ، ائله يانىب ياخىلار
وطن يولوندا گر كى باش - جان فدا اولونا
گر كى بو وارلىغىمىز بىذل اولا اونون يولونا

وطن محبتى جاندیر منه ، از لگوندن
اودير كى يازديغيم هر بير سؤزوم وطندي - وطن
وطن يولوندا چيخان جاندا معنويت وار
زمانه لر بئيو ، بو ايشده غالبيت وار
بقاء . حيات . شرف . تك وطن محبتى دير
وطن محبتى عالمده خلقين عزتى دير

آذر بایجانه یئتیشمز !

عشق او لاما ، عاشق غم هجرانه یئتیشمز
وصل ایسته میهـن ، سـؤـیـگـوـلـوـجـانـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
گـئـتـ عـشـقـ اوـدوـنـاـ یـانـمـاغـیـ پـرـوـانـهـ دـوـگـرـهـنـ
بـودـرـدـ آـزـانـ ، شـمـعـ شـبـسـتـاـنـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
منـ عـاشـقـ نـالـانـ کـیـمـیـ بـوـیـولـداـ سـوـرـونـنـمـ
هـیـهـاتـ !ـ کـیـ آـهـیـمـ اوـدوـ کـیـوـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
آلـلاـهـ ئـوزـوـ شـاهـدـدـیـ وـطـنـ ئـولـمـوـشـیـ بـیـمـ منـ
هـئـچـ آـنـدـ ، اـینـانـ ، آـلـلاـهـ – قـورـآنـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
بـیـزـ لـرـ سـؤـیـرـیـکـ گـوـلـوـگـوـلـوـسـتـانـمـیـزـ اوـلـسـوـنـ
ایـللـلـرـ بـوـیـوـ آـفـتـ ، اوـگـوـلـوـسـتـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
چـوـخـ ئـولـکـهـ یـانـیـرـ اـینـدـیدـهـ آـشـلـرـ اـیـچـینـدـهـ
ایـرـانـدـاـ اوـلـانـ آـتـشـ سـوـزـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
طـوـفـانـ حـوـادـثـ بـوـرـوـبـوبـ خـلـقـ جـهـانـیـ
بـیـرـ حـادـثـ عـالـمـدـهـ بـوـطـوـفـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
چـوـخـ ظـلـمـلـرـ هـرـگـونـ اـشـیدـیـبـ ، يـاـوـخـورـامـ منـ
اـفـسـوسـ کـیـ دـنـیـادـهـ بـوـ ، پـایـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
بـیـرـ گـونـ گـلـهـ جـکـ عـدـلـیـلـهـ دـیـوـانـ قـورـاجـاقـلـارـ
دـیـوـانـ قـضـاـ بـیـرـ بـئـلهـ دـورـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
خـائـنـلـرـ تـعـیـینـ اوـلـاـجـاقـ قـانـلـیـ مـجـازـاتـ
هـئـچـ قـانـ یـئـرـ اـوزـونـدـهـ بـوـ آـخـانـ قـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ
گـرـ درـ وـگـهـرـ «ـاعـتمـادـ»ـ عـالـمـلـرـیـ توـتسـاـ
اوـ درـ یـقـینـ آـذـرـ بـایـجـانـهـ یـئـتـیـشـمـزـ

تبریزیم !

ای آنا یوردو مون گولو ، گولشنى
سن گول قوجاغىندا بئيو تدون منى
ايستەرم دنيالار بو يونجا سنى
عزىزم ، شوكتىم ، گولوم تبرىزيم !

□ □

من قوربانام سنين قىزىل گولونه
قەرمان تارىخلى ، شانلى ئىلىنه
بختىمار يوردو مون شيرين ديلىنه
سندە آچىلىپ دىر دىلىم ، تبرىزيم !

□ □

من عاشىغام دوغما آذربايجانا
اونون عاشقلرى هىچ گلمىز سانا
گۈزلىر بېرىسانا ، سندە بېرىسانا
حسنۇنله فخر ائدىر ائليم تبرىزيم !

ستار خان یوردو

ای داغلارى بوتون اصلاحن ماؤاسى
غىرتلىرىن جوشغون اولان درياسى
شانلى ، شرافتلى ائللر دنياسى
آخان دا غـ داشىندان، حيات چشمەسى

قوينوندا بىلەدىن ، سىن ستارخانى
ايран داغلارىندان ، كىسىدىن دومانى
اولدو ظفر لىرده تارىخ اصلاحنى
رشيد اوغوللارا ، ايلهام نغمەسى

ظولمۇن ائوين يىخدىن ، حققى ياراتدىن
ياتمىش اولان خلقى دوروب او ياتدىن
دؤنمز ارادەن لە ، مرامە چاتدىن
سسى سالدى دنيادا وطن كلمەسى

اوشاقلار دىلىيىندن !

نقل ائدرلر کى منى دوغدو آنام
دىئدى : بېبە ، نەگۈزەلدىر بوبالام !
دۇلانىب باشىما پروانە كىيمى
چكىب آغوشونا ، در دانە كىيمى
سود ايلە قوه وئرىپىدىر ئىتىمە
دؤزوب اىللەر اوزونو ، زەھمەتىمە
دىئىب آھنگلە لاي - لاي سۆزونو
يو ماما يىب چوخ گىشىجە اصلا گۈزۈنۈ
آغلىيان واختا چكىبدىر يانىنىا
سوپىلەيىب : « آغلاما قوربان جانىنىا ! »
منى گولدورمك اىچچون پىخ - پىخ ائدىب
چاخچاخى الده تو توب ، چىخ - چىخ ائدىب
يىشى يىن واختا تو تو بىدىر ئىمە
آچىب ، ئوزدوغما دىلىيىمە ، دىلىيىمى
ئور گەدىب بىلەمە دىكەيمى كلمەلرى
آنَا يوردو مدا او لان نغەمەلرى
مندىن ئوتىرو او ييون اسىبابى آلىب
گاكا گولوب ، گاكا گۈزۈرۈب فيشقا چالىب
قويمايىب ئوز باشىما تك دولا نام
ئور گەدىپىدىر کى ، وئرم خلقە سلام
ئور گەدىب : حرمت ائله يولدا شىنىا
مهر بان اول با جىنىا ، قاردا شىنىا

آتانيں ئوب الينى شام و سحر
 دوز ، وقار لاده سؤزون او لسا اگر
 سالميشام محننه گرچه آنامي
 سؤيرم هم آنامي ، هم آنامي
 دئيهرم بوسؤزو عشقيله هر آن :
 « جانيم او لسون سنه قوربان آناجان ! »
 « اعتماد » ئولمز هميشه ديرى دير
 عشق اولا ، خلقميزيين شاعرى دير*

* بو شعرده على آقا واحددن ايلهام آلميشدىرى كى دئيب :
 بسو فخردىر منه واحدكى خلق شاعرى يم
 بئيو كى فضوليلرىن خا كپاي نين بيرى ام
 نه قدر واردى جهان ، هر گىز ئولمه رم ، ديرى يم
 او جاتىدى عمرومۇ ، نشوونماسى ئولكەميزيين

گل او خو !

روحوم قوشو ، بير سؤ گيلى جئيرانيله خوشديز
بىرنازلى صىنم ، سروخرامانيله خوشديز
اي گول ! ئولورم ، گل سوروش احوالىمى يوخلا
عشاق أوره گى دردىنه ، جانانيله خوشديز
گول قونچاسى ، چون قونچا لىيىنەن آلىر ايلهام
بولبو للر اودىر ، قونچەي خندانيله خوشديز
زولفوندە كى سونبوللىرىنىن عطرىنى آلام
بولبول گولون عشقىنده گولوستانيله خوشديز
چىك قاشلارى نين خنجرىنى ، عاشقين ئولدور !
چون سؤ گولولىك عالمى ، قوربانيله خوشديز
گول أوزدە ، قرا زولفلرىن سايىھ سالىپدىز
بوظولمته باخ ، ماه درخشانيله خوشديز
اي گول ! گل او خو « اعتماد » ين نغمەلرىنىندن
آذر بایجان خلقى ، بو المحانيله خوشديز

آپاریز

وصل جانانی تاپان ، لذت دیدار آپاریز
 چمنه بولبولو ، ئوز سؤيگولوسو يار آپاریز
 بير تماشا ائله بو باغدا آچان ياسمنه
 زحمتىن من چكىرم ، لذتىن اغيار آپارير*
 ساربانه دئيرم : كىتمە بويول قورخولودىر !
 سۈزۈمە باخمير اويانداندا ، جلودار آپارير
 ايستەسن 'علمت بدېخت ليگىنى درك ائدەسن
 ئوزگەدىر باعشى ، هر گون بئويوك اسرار آپارير
 سىنى بىر عمر اسىر ائتمىگە تهران چالىشىر
 بىلە بىر مرحلەدە ، عاقل و هشىار آپارير
 آچ كۆزۈن ، ياتما عزيزىم بوقدر غفلت لە
 كئور نىجەوار - يوخونو ، خائىن غدار آپارير ? !
 « اعتمادە » دئيرم : يازما زيانىن چكەسەن
 قولاق آسمىر سۈزۈمە ، نغمەلى اشعار آپارير

* بوشعر « دردى مشاطە چكىر، لذتى داماد آپارير » سۇزۇنندىن ايلهايم
 آليپ ، وسليمان رستمده بىلە مضمونلو شعرى واركى دئيرم :
 دايانيپ كۆزگۇ قباخىندا هۇرور تەللەرىنى
 دردى من ، لذتى آنجاق دردو ديوار چكىر

بو شعر ۱۳۲۳ ده دئيىلمىشدىر

وطن باهارى

گلدى تازا ايل ، نغمەسىنى باشلادى بولبول
داغ - داش گوله دولدو ، يىنە باش قوزادى سونبول
گىتىدى قاراقىش گىتىدى خزان ، آچدى چىچىكلىر
باغلار يىنە آلدى ئوزونه شانلى بزەكەلر
روحلار وطنين شىن باهارىندان آلىرى ايلھام
ۋئرمىش ئوزونه هربىرىسى ، بىر گۈزلەندام
چەپھە سىسى ، وئىرىدى ھامى سىمادە طراوت
گۇيا آچىلىپ يېر ئوزونه باب سعادت
سانما منى ديوانە ، كى قىشدا باهار اولماز
اولماز چىچىك آثارى ، آغاچلار گوله دولماز
گولزار وطن ھەترفى ايندى باهاردىر
ھەربىر طرفىنده يىنى بىر طنطنهواردىر
ھەساحەسى قاردىر ، ولى ھەساحەدە يازوار
بوىئردىه اورك سؤيىگوسو ، خوش نغمەلى سازوار

محبت الى

سینین عشقیندە ، گئنول عالمی دلشاد ياشار
آنلاماز دردنهدیر ، غصه نهدیر ، شاد ياشار
كچ باخانلار سنه هر كيم اولا ، بيمسين بوسؤزو
پوزولار وارليغى كؤكدن ، ائوي برباد ياشار
بو ائويين پايەسىنى آنلايان اوستاد قويوب
رخنه دوشمز اوغا ، دنيا بويو آباد ياشار
ۋئرسە هر كىس سنه عالىمە محبت اليلى
دىلى ، فكىرى ، قلمى ، هر زمان آزاد ياشار

قالماز

غم ائتمه ای کؤنول ! عالمده عاشق بى خطر قالماز
بلا گلسمه ، بلا يه جانينى ايله سپر ، قالماز
گر كچ مجنون كيمى ، عشقين او دوندا دائم او دلانيين
ئوزون پروانه تك وورسون اودا ، بو او دسوئنهر ، قالماز !
حقيقىت يوللاريندان دئونمه گشت ، حققيقىن صفاسين تاپ
مجازه طالب اولما ، چون مجاز اهلى گئدر ، قالماز
الىندن توت بو خلقين ، گئرنەدیر دردى ، علاج ايله
آدى انسان او لان ئوز كوتله سىمندن بى خبر قالماز
با جارد يقجا ائله بو ئولكىدە ئوز خلقوه خدمت
حقيقىت قارشىسىندا چون بو خدمت بى ثمر قالماز
او ظالملىرى كى مظلومون تو تارلار شىشه يه قانين
بئله ظالملىرى آخىر طبىعت محو ائدر ، قالماز
شىل او لسون اللرين اى قان ايچن پوزما بو گولزارى !
جنايتكار او لانلار بير زمان ، عومرون سوره ر ، قالماز
طبىعت انتقامىن گئستر بىدىر صدر عالمدن
گلەر بير گون كى آنلارسان ، آخان قانلار هدر قالماز

ضد انقلابا بیر سؤز

بولبول گر ک ئوز عشقینى دائم گوله سالسىن
گولده گر ک ئوز كؤلگەسىنى بولبوله سالسىن
مجنون كىمى عشقين يولونو طى ائدن او لسا -
ئوز بويونا مودانه گر ک سلسىله سالسىن
آذربالاسىن چىخ فلك محنى سالدى
سانما چكىپ ال ، دويمايىب ، ايستهر هله سالسىن
چون هرنە دئى گئتمەدى مقصودى قاباقدان
ايستهر بويالان سؤزلرىلە ولو له سالسىن
بىلمىز بويالان سؤزلىرىنه خلقمىز اويماز
گئتسىن ئوزونون طايغا - تىفاغىن الله سالسىن
بو آنلامازىن ماھيتىن خلق بىلىپ دير
ئوز ماسكىنى ايستهر ائله سالسىن ، بئله سالسىن
معناسيز اولان هاي - كويه قىمت وئرن او لماز
پاتلار بو شله ، ايسته سه سرمنزله سالسىن
بو خائىنى غرق ايليه جىك دست طبىعت
بو عمر كەدن او لماز ئوزون ساحله سالسىن
ياز (اعتماد) حق سؤزلرى بو هو ولارا باخما
كىمىدىر او ، سنين ايشلىرى يوى موشگوله سالسىن؟

اڭلېمە سالام

آذرم ، مندە آذرى ائلى يىم
بو باغىن بىر ساچاقلى سونبولي يىم
وار بو باغدا ، گۈزىل - گۈزىل گوللار
او خور هىشاخەسىنە بولبۇللار
آذرى نغىمىسى ، ترانەسى دىر
عشق اسرارى نىن نشانەسى دىر
صف چكىپ دئورەسىنە أولدوزلار
سەسىلەنير دىنەمەمىش بوتون سازلار
نور حققىن شعاعى دىر بوم محل
ئوزو خوش ، وضعى خوش ، فضاسى گۈزىل
سۆزلىرى بولبۇلون ، صباح ايلە شام
شكوه دىر خاردن تمام - تمام
سيغىنېب مىسكن ائلەيىب چىمنى
قويمايىر گولشىنە كىشىب - كەلەنى
يول تاپىب عشق آستانە سىنە
خىنچىرىن وصل ائدىب نشانە سىنە
زجر و آزارى برقرارى ائلەيىب
بولبۇلە گولشىنى مزار ائلەيىب
قويمور ئوز يارنىن گۈرە أوزونو
دەئىيە جانانينا اور كە سۆزونو
بولبۇلون نالەسى بويولدان دىر

نعرهسى ، نغمەسى بوعنواندىر
 كى پوزا گولشىنىن تىكانلارينى
 باهارا دئوندرە خزانلارينى
 گؤسترىر نغمەسىندە حق يولونو
 تانىسىن اهل عشق ، ساغ - سولونو
 سۇزلىرىنندە رموز عشق ياتىب
 ظاهر و باطنىنندە حق ياتىب
 سىزدە آرى آذرى ائلى ، چالىشىن !
 حس وغيرت او دوندا ، بىر آلىشىن !
 دئورەمىزدە اولان تىكان كولونو
 رىشەسىنندەن قىرىن ! آچىن يولونو !!
 قەھرمانلىق بىزە شعار او لموش
 خلقمىزدە بىر افتخار او لموش
 يوردو موزدا ياتىبدى چوخ اصلاح
 (شيخ محمد) او رەكلى (ستارخان)
 او طرفدن (قاچاق نبى) - (حيدر)
 بو طرفدن هنرى (بابك) لر
 بىذل ائدىب لر بويولدا جانلارينى
 وئرىب عشق ايلە امتحانلارينى
 آذرىلر ائلى شجاعتىدە
 مثل او لموش تمام ملتىدە
 ئۇزو پاك ، روھى پاك ، قانى پاك دىر
 بو ائلى سۇيىمەنسە ناپاڭ دىر
 سۇيىمە هەركس آذرى شىلىنى
 داغىدىن ! محو ائدىن او نون ائلىنى

یاشاسین آذری ائلی یاشاسین !
یاشاسین آذری دیلی یاشاسین !

«اعتماد»ین همیشه افکاری
روحو ، فکری ، بیانی ، گفتاری -
آذریلر یولوندا وورغوندیر
او دیر افکاری بیله جوشغوندیر
سؤیرم بوسؤزو ائدیم تکرار :
یاشاسین هرنه آذری ائلی وار !

كتابين ايچينده کي سؤزلوکلر

آنلام «معنی»	صحيفه «لغت»	سؤزلوک «لغت»
بیرگون هم بیرگون يوخ	گون آشيرى	۳
(ارتش سرخ) شوروی نین عسگر لوي	قيزيل اردو	۳
استعداد (تالانتلى : استعدادلى)	تالانت	۳
غنى - دولتلى	زنگين	۳
جوان	گنج	۳
پىشرفت	انكشاف	۴
نشانه	آيت	۴
دفعه (كرات : جمع دير ، دفعه لر)	کره	۵
خرافي عقيده لره باغلى اولان (قولاغى توكلو)	فانا تيزم	۵
نقطه نظر	با خيم	۵
استقبال اتمك	قارشىلاماق	۵
روشن فكر	ضيالي	۶
آدى محمود نظام الدين ۱۲ نجى عصر ده گنجه ده	ابوالعلا	۶
دوغولوب، شير و انشاه لار سر اييندا ملک الشعرا	گنجوي	
ايدي		
نقاش	رسم	۷
عباسقلی خان «قدسی» ۱۷۹۴ ده امير جان كندىينده	با كيخانوف	۷
آنادان او لوپ ۱۸۴۷ ده مكه ياخيلنقييندا ئولدو.		
او بيليكلى بير شخصيت ايدي کي پوشكين -		
آخوندوف - واضح ايله معاشر او لوپ روس -		
فارس - عربي - تور کي ديللر ينه آشنا ايدي		

صحیفه سوزلوک «لغت»	آنلام «معنی»	میرزا شفیع واضح	میرزا شفیع واضح
۷	صادق او غلو د ۱۷۹۴ د ۱۸۵۲ د ۱۸۵۲ د ۱۷۹۴ د گنجه ده دوغولوب	تفلیس ده وفات ائتدی	
۸	آذربایجانین لیریکا شاعری دیر کی دیوانی تکراراً چاپ او لووب	صرف	
۹	پروین او لدوزو (کروانا بول گوسترن او لدوز)	او لگر	
۹	عضو - بیر جمعیتین ناشر افکاری	اورغان	
۱۰	تبیریزده بیر مچیدین آذی دیر کی دینی طلبه لر اورادا درس او خویور لار	طالبیه	
۱۱	شفق - تور کو دیلیندہ آذربایجان سویه سیندہ نشر آذربایجان - یشنبی اولان روزنامه لر کی ۱۳۲۵ دکٹ یا بیلر دی شرق - آزاد ملت		
۱۵	بست - گشايش با غلانیب - آچیلماق		
۱۵	حکم حکمتین جمعی دیر (ضرب المثل لر)		
۱۵	دولو مشحون		
۱۵	نورون جمعی دیر	انوار	
۱۵	مصنوعی - یارادیلمیش	صنعتی	
۱۵	جلوه - ظاهر - آشکار	تجلا	
۱۵	زینت لنمیش - سوسلنیمیش	محل	
۱۵	انفس و آفاق انفس ، نفسین - آفاق ، افقین جمعی دیر		
۱۶	گوندرمک - یوللاماق	اعزام	
۱۶	وجوده گلمک	تکوین	
۱۶	مشهورین جمعی (مشهور لار)	مشاهیر	

صحیفه «لغت»	سُوْزُلُوك	آلام «معنی»
١٦	نزويج	ازدواج أتمك - ائولننك
١٦	تقيد	مقيد اولماق - باغلانماق
١٦	تشدد	سوزو بىر كدن دئمك - حرارتله دانىشماق . عصبايانيت
١٧	مطهر	پاكىزه
١٧	ابصر	داها گؤز آچيق
١٨	رؤيت	گئورمك
١٩	تكفير	كوفره منتب ائلهمك
١٩	رسومات	رسملىر (رسوم دوزدىر)
٢٠	طفوليٰت	اوشاقليق
٢١	جاكس	كتابدا جاركش قيد اولموشدىر آمما جاكس دوزدىر ، فاحشه خاناالاردا يئر سالانسا دئيھرلىر ، (قواد)
٢٢	قرهدام داش	تبريزدە محلە آدىدىر ، بيرزمان فاحشه عورتلر اوorda اولىوردىيلار
٢٢	سوزاڭ	(سوزننك) سرايت ائليهن بيرممرض كى ميڪروبلى آدامسلارين مقاربى لە وجودەگلر ، ميڪروبى گئونو كوك آدلانىر
٢٢	سفليس	پيس مقاربى مرض لردىن دىرى كى سرايتى فورى دىرى
٢٢	حيات - ممات	ديريلىك - ئولمك
٢٣	قره واش	قوللوقچى - ايشچى عورت
٢٣	آداس	آدلارى بير اولان شخصىتلىر

صحیفه «لغت»	سوزلوک	آنلام «معنی»
۲۳	مزین	زینت او لموش
۲۴	ویرغین	(وورغون) عاشق
۲۴	دوتمه	يوموروق
۲۶	هشچ کس وار	آذربایجانین مشهور مثللریندن دیر کی دئییر :
	اولان بروزادری	واردان وئرن او تاتماز ، يسونخدا وئرن
	وئرمکده	دهلی دیر
		او تانماز
۲۷	شمس محافل	مجلس لرین گونشی
۲۷	بشارت	موشتلوق
۲۸	غېغب	بو خاڭ
۲۸	طره	تئل (عربى كلمەدیر - جمعى طور گلىر)
۲۸	نظيرى	مئلى - تايى
۳۰	اعظم	بو يو كىراق
۳۰	لاستى قوتون	قدىم اعلاه پارچانين آدى دیر
۳۱	تأمل	فکر اتمىك
۳۱	جبىلدىز	زىرك - شولوخ
۳۲	مهرىيە	كېيىن
۳۲	عقد گونو	كېيىن كىسمە گونو
۳۴	لەپىرتى	شايد بولىمە فارسى نىن (لكىتى) لغتىندىن آلينما بىر كىلمە او لىسون و معناسى هوزه آداما دئىيلير

صحیفه «لغت»	سوزلوک	آلام «معنی»
٣٤ هابعلی	بیگ و گلینین دن ازدواج ایچون موافقت آلماق	
٣٤ دف	قووال (قاوال)	
٣٦ زیر - ذاوات خیر - میردا (خیرت - پیرت شئیلر)		
٣٦ ٿوتونه گئتمک تعمق - بیمرشیئین تکینه جومماق - سؤزو		
	قردادالاماقي	
٣٦ هذیان	سرسم (هذیان دئمک : سرسم دئمک)	
٣٦ سفیه السفهاء	سفهاء سفیه جمعی دیر بورادا سفیه لرین سفیهی دئمک دیر	
٣٦ یقین عقل	قادینلار یمیز وار کی کیشی لردن چون عاقیللی دیر لر	
٣٦ اولار کم		
٣٦ کولثوم ننه	داستانی بیرقادین کی او نون دیلینندن ظاهرده خرافی باطنده خرافات علیهینه کتاب یازیلیب سفیه لیک	
٣٧ سفاهت		
٣٨ مصور	رسم اولونموش (شکلده) خیال ائدیلمیش (ذهنده)	
٣٩ تخت اولدو	قارینلار دؤيدو	
٣٩ قارینلار		
٣٩ آغ شاهی	قدیم آغ تک شاهی لاری نوغولا قاتیب گلین باشیننا سپه ر دیلر	

صحیفه «لغت»	سۆزلۈك	آنلام «معنی»
٣٩	حمام گرو	تبرىزدە دوهچى محلەسىنندە بىر حامام آدى
٣٩	خرەشو	rossi كلمە (ياخشى)
٤٠	نحوست	نسلىك (نحسلىك)
٤٠	چم خممەقويماق	نازا قويماق - افادە ساتماق
٤١	واضح	آشكار - آيدىن
٤٢	دوخلى	ياراشىقلى
٤٢	يغدان	بوزقاپى (يغچال)
٤٣	تهور	جرئىت - شجاعت
٤٣	قلمقاش	قدىم مخصوص چىنى بوشقاپلار و كاسالار
٤٣	مهىما	حاضر - آماده
٤٤	مسعود	خوشبخت - بختىار
٤٤	آيدىنلىق	آذربايجان مىللرىنن دئىيرلر : «سو آيدىنلىق دىر، جالا ئوز قاپينا»
٤٤	اولارسو	آذربايজانىن شىرىين او يونلارىندا ندىر
٤٥	تىرناؤورماق	قول آن آيە سىنه اشارەدىر : «ان انكر الا صوات
٤٥	انكر الا صوات	لصوت الحمير » سىلىرىن پىس راقى ، ائشىشك سىسى دىر
٤٦	يشنگە	گلىن ايلەهاماش گىئدن قادىن
٥١	طشتىك	بىر طشت او سته او دياندىرىپ گلىنى او نون او ستو ندن كېچىر دردىلىر

صحیفه «لغت»	سُؤزلوك	آنلام «معنی»
۵۱	منده	باغلى بيرشىئى - بوخجا
۵۱	لوپىز	شىرنى اقسامىندان
۵۲	قالاخ	بىر شىئى بىر - بىرى نىن أوستونه قويماق
۵۲	ياناشماق	ياخينلاشماق
۵۴	دوواق قاپماق	تىرلچكى كى طوى مراسمىندە اوغلان گلىنىن باشىندان قاپىپ قاچار
۵۵	قىئىن	كىشى نىن قردهشى
۵۵	قودا	بالدىز
۵۵	نيغ - نىغا	قلبى و سوسمەلى
۵۵	مغلطە	غلط دليلدن دوز نتىجه آلماق
۵۶	آدىباتمىش	عقرب
۵۷	كواكب	اولدوزلار (كوكب : اولدوز)
۵۷	عيارتى	قوندارما (فارسجانىن عارىتى لغىنىندن آلتىپ)
۶۰	روض جنان	روض : باع - جنان : بهشت
۶۱	اسکات	ساكت ائتمىك
۶۳	چالاغان	بئيو ك قجىر
۶۵	كىداز	يانماق
۶۵	چاكى گريبان	يىخەسى يېرىتىق
۶۵	ئولكە	شهر - مملكت
۶۶	تلبيس	حىلە - بىر شىئە تقلب لباسى گىئيد بىرمك

صحیفه «لغت»	سُؤزلوك	آنلام «معنی»
۶۶ ساحه		(ساحت) میدان - عالم
۶۷ ماهر		اوستاد - باجار يقلی
۶۸ گول يئمك		توولانماق (شاید گول خوردن) لغتیندن افاده اولونوب
۶۹ اريشمك		ئوجشمك - تجاوز ائتمك - سور تو شمشك
۶۹ ابطال		باطل اولونموش
۶۹ كافه نوين		تبريزين پهلوى پاسازىندا بير رستورانىن آدى
۷۰ دالاماق		نيش وورماق ، سانجماق
۷۰ جىندا		اسگى - كوهنه پالتار - بوكتابدا فاحشه عورت دئمكدىر
۷۰ خادم		قوللوقچى
۷۱ حاذق		بىلىجى - متخصص
۷۴ جرس		زنگ - زينقروو
۷۴ سامعه		أشىدىن آلت ، بوردا قولاق دئمكىدىر (سمع : قولاق)
۷۴ سما		گئى
۷۴ پروين		اولدوز آدىدىرى كى گونش چىخانا قدر باتماز
۷۴ ارمغان		تحفه - سوقت - هدىه
۷۵ ساغاتماز		توختاماز
۷۵ سيد ضياء		سيد ضياء الدین طباطبائى اقتدارلى سياستمدار يىدى

صحیفه «لغت»	سُئزلوک	آنلام «معنی»
۷۶	احباب	کى ۱۲۹۹ کودتاسىن يساراتدى و رضاشاھ ايش باشينا گلدى . او انگلليس نؤكى آدلانيردى
۷۶	هاله	آيىن دئورەسىنده اولان دايەھوی ايشيق بىر شئىي ، سىسى ترسىينە قىتىرمىك . داغدا سىلىنتىدە داغ سىسى دالى قايتار ماسىينا انعکاس دئىھەلر (پژواك)
۷۷	انعکاس	او جالماق (يو كىشك : او جا) قارشىسىندا - برابرىندە يئر - مىسكن - پناھگاھ
۷۷	يو كىسلمىك	قايناق (جو شماق : قايناماق)
۷۸	ئونوندە	سىسىلر - او خوماقلار (لحن مفردى دىر)
۸۲	ماوا	خوش سىس
۸۲	جو شغۇن	آينا
۸۵	الحان	قيافە - أوز
۸۵	نۇمە	تىزەلىك
۸۶	گۈزگۈ	جىمعىت - تودە
۸۷	سيما	آغا جلارىن و گؤيەرنى لرىن ساچ كىمى گۈرونن
۸۷	طراوت	ريشه - رىشه أو تلارى
۸۹	كوتله	آزار - اذىت
۹۱	ساچاق	زجر

صحیفه	سۆزلۈك	آنلام	« معنی »
٩٢	شیخ محمد	مباز روحانى ایدى کى خامنەدە آنادان اولوب مخبرالسلطنه نین حىلە سىلە ئولدۇرۇلدۇ	
٩٢	ستارخان	قرەداغلى ، مبارز بىر قەرمان ایدى کى مشروطە الدە ئىمكەن ئوترو شجاعتلىرى كۆسەتىرىپ « سردار ملى » لقبى آلدى	
٩٢	قاچاق بنى	ۋئو داللار علیھينە قالخان ملى قەرمانلار دان دىر	
٩٢	حىدر	حىدرخان عم اوغلى مىشروعە نىن موثر شخصىتلىرىندىن دىر	
٩٢	بابك	آذربايچانىن قورخممازو وروشان سىمالرىنى دىن دىر يوردونو عربلر سلطە سىنى دن قور تارماغا چوخ فداكارلىق ائتدى	

بو كتابدا گلن عنوانلار

عنوانلار	صحیفه
أون سۆز	٣
دوغما آذربايچان	١٣
گلىين لر بزە گى	١٥
آزادلىق باهارى	٧٤
انگلييس نؤکرى سيد ضياء يه	٧٥

عنوانلار	صحيفه
پروانه – بولبون	٧٦
آذر بايجانه يەتىشمىز	٨٠
تېرىزىم	٨١
ستارخان يوردو	٨٢
اوشاقلار دىلىنдин	٨٣
كىل او خو	٨٥
آپارىر	٨٦
وطن باهارى	٨٧
محبىت الى	٨٨
قالماز	٨٩
ضد انقلابا بىرسئۈز	٩٠
ائلىمە سلام	٩١
سۈزلۈك لر – آنلاملار	٩٤

« سون »

